

ISSN 2233-0852 (Online)

ISSN 1512-875X (Print)

SPORTSKI LOGOS
NAUČNO-STRUČNI ČASOPIS

Mostar, Juli 2016. godine

SPORTSKI LOGOS
*NAUČNO-STRUČNI ČASOPIS***Izdavač**

Nastavnički fakultet Mostar
Odsjek za sport i zdravlje

Za izdavača

dr. sci. Asim Peco

Glavni urednik

dr. sci. Damir Đedović

Odgovorni urednik

dr. sci. Azer Korjenić

Redakcija časopisa

Prof. dr. Izet Rado, prof. dr. Munir Talović, prof. dr. Husnija Kajmović, prof.dr. Ifet Mahmutović, prof.dr. Nijaz Skender, prof. dr. Ekrem Čolakhodžić, doc. dr. Almir Popo, doc. dr. Rijad Novaković, doc. dr. Damir Đedović, doc.dr. Čamil Habul, doc.dr. Azer Korjenić.

Sekretar redakcije

dr.sci. Adi Palić

Recenzentski odbor

prof. dr. Izet Rado (BiH), prof. dr. Ivica Radovanović (Republika Srbija), prof. dr. Žarko Kostovski (Republika Makedonija), Vladimir Koprivica(Republika Srbija), prof.dr. Ivan Prskalo (Republika Hrvatska), prof.dr. Vinko Lozovina, (Republika Hrvatska), prof. dr. Branimir Mikić (BiH), prof. dr. Nusret Smajlović (BiH), prof. dr. Munir Talović (BiH), prof. dr. Ekrem Čolakhodžić (BiH), prof. dr. Asim Peco (BiH), prof. dr. Husnija Kajmović (BiH), doc.dr. Almir Popo (BiH), doc.dr. Rijad Novaković (BiH), Amra Nožinović-Mujanović (BiH), doc.dr. Izet Bajramović (BiH).

Lektor-korektor

Anesa Peco-Bašić

Naslovna strana

mr. Denis Vuk, profesor likovnih umjetnosti

Adresa

Univerzitetski sportsko-rekreacioni centar "Midhat Hujdur-Hujka"
88 104 Mostar
Kontakt telefon: 036/514-212
Godina 14, broj 26 (2016)

Štampa: „IC štamparija“ Mostar

Časopis izlazi dva puta godišnje

Tiraž: 50 primjeraka

Indexirano u: Index Copernicus; EBSCOHost; COBISS.BA

SADRŽAJ

Adi Palić, Nijaz Skender, Adnan Ademović DIJAGNOSTICIRANJE MORFOLOŠKOG I MOTORIČKOG STATUSA UČENIKA UZRASTA 13-14 GODINA	4
Drago Tešanović, Dragana Lazić JEZIK U SPORTU	12
Drago Tešanović, Dragana Lazić, Sanja Geratović, Danijela Panić, Ljiljana Mitrović OCJENJIVANJE I VREDNOVANJE VJEŠTINA UČENIKA (LIKOVNIH, MUZIČKIH I FIZIČKIH) U OSNOVNOJ ŠKOLI, U ODNOSU NA OCJENJIVANJE MATEMATIKE I MATERNJEG JEZIKA, A U CILJU MOTIVIRANJA I NAPREDOVANJA UČENIKA	20
Nedžad Vuk NIVO UČEŠĆA SREDNJIH ŠKOLA GRADA MOSTARANA ŠKOLSKIM SPORTSKIM TAKMIČENJIMA U ORGANIZACIJI SPORTSKOG SAVEZA GRADA MOSTARA	33
Senad Turković, Admir Hadžikadunić, Muhamed Tabaković, Rijad Novaković PREDIKTIVNE VRIJEDNOSTI MOTORIČKIH SPOSOBNOSTI STUDENATA PRI SELEKCIJI I ODABIRU KADROVA ZA POTREBE MUP – a KANTONA SARAJEVO	40
Upute za autore	51

¹Adi Palić, ²Nijaz Skender, ³Adnan Ademović

^{1,3} Nastavnički fakultet, Univerzitet „Džemal Bijedić“ u Mostaru

² Pedagoški fakultet, Univerzitet Bihać

DIJAGNOSTICIRANJE MORFOLOŠKOG I MOTORIČKOG STATUSA UČENIKA UZRASTA 13-14 GODINA

Izvorni naučni rad

Sažetak

Svrha ovog istraživanja je bila da se dijagnosticira zatečeno stanje motoričkog i morfološkog statusa učenika i učenica uzrasta 13-14 godina. Ispitivanje je obuhvatilo 415 ispitanika učenika osnovnih škola sa tri različita geografska područja (uzrasta 13-14 godina, osmih razreda N=181 i devetih razreda N=234) koji su bili obuhvaćeni redovnom nastavom nastavnog Plana i programa u školskoj godini 2014/2015. Za procjenu bazično-motoričkih sposobnosti u ovom istraživanju je primjenjene 14 varijabli, dok za mjerenje morfoloških karakteristika u ovom istraživanju je primjenjeno 10 varijabli. Za sve gore pomenute varijable su izačunati samo centralni i disperzioni parametri kako bi se na što bolji način očitovala slika stanja uzorka ispitanika. U istraživanju se došlo do rezultata da učenici sa porastom i povećanjem svojih godina izražavaju sve veće razlike u tretiranim prostorima. Upoređujući sa nekim drugim istraživanjima pretpostavlja se da bi ove razlike bile još uočljivije u starijim uzrastima.

Ključne riječi: Antropološki status, učenici, razlike

DIAGNOSING MORPHOLOGICAL AND MOTOR STATUS IN STUDENTS AGED 13-14 YEARS

Abstract

Original scientific paper

The purpose of this study was to diagnose the existing state of motor and morphological status in male and female students aged 13-14. The study involved 415 subjects, primary school students from three different geographical areas (13-14 year old, eighth grade N = 181 and ninth grade N = 234) who followed the regular curriculum in the school year 2014/2015. To estimate the basic motor skills in this study, 14 variables were applied, and to measure the morphological characteristics, 10 variables were applied in this study. For all the above variables only central and dispersion parameters were calculated in order to best reflect the condition of the sample respondents. The research results showed that with the physical growth and increasing age students showed growing differences in the treated areas. Based on comparison with some other studies, it is assumed that these differences would be even more noticeable in older age groups.

Keywords: Anthropological status, students, differences

UVOD

Tjelesni i zdravstveni odgoj kao jedan od osnovnih ciljeva treba da ima utjecaj i pozitivnu transformaciju sposobnosti i karakteristika djece. Kao osnovna vodilja za takvo nešto služe nam nastavni planovi i programi rada. Uvidom u planove i programe koji su aktuelni u osnovnim školama može se doći do zaključka kako je u njima prevelika zastupljenost zadataka koje bi trebalo usvojiti na nekom subjektivnom nivou, u relativno kratkom vremenskom periodu kao što je jedna nastavna godina. Nažalost, skoro je sasvim sigurno da takvi ciljevi i takav način provođenja nastave neće rezultirati kvalitetnim finalnim dostignućima. Svaki skup operatora koji nisu dostatno usvojeni, ne može djelovati integrativno i nisu mogući pozitivni transferi u različita gibanja. Ostaju isparcelisana znanja, vještine, navike koje se tek slučajno mogu iskoristiti na npr. povećanja sposobnosti. Efikasnost takve nastave, naravno vrlo je sporna, jer se ne postižu optimalni intenziteti, a i ukupni volumen aktivnosti neprihvatljivo je malen (Bonacin, D. 1995).

Operacionalizacija programa tada treba da se svodi na precizno odabiranje kinezioloških operatora sa tačno poznatom stimulacijom ciljanog prostora kako bi se kroz što kraći vremenski period osigurao pozitivan efekat i dobijanje pozitivnih povratnih informacija od subjekta. Metodologija praćenja i vrednovanja u tjelesnom i zdravstvenom odgojno-obrazovnom području (Mraković et al., 1986) predviđa obavezu i način mjerenja i vrednovanja važnijih antropoloških obilježja učenika i učenica na svim nivoima obrazovanja. Svrha je bila uspostaviti jednostavan sistem registracije stanja i promjena važnijih antropometrijskih, motoričkih i funkcionalnih obilježja učenika i učenica tokom školovanja. Svrha ovog istraživanja je bila da se dijagnosticira zatečeno stanje motoričkog i morfološkog statusa učenika i učenica uzrasta 13-14 godina, odnosno učenika i učenica osmih i devetih razreda i da se isti uporede sa nekim dosadašnjim istraživanjima koji su za cilj istraživanja imali slične ili iste prostore prostora.

METOD RADA

Uzorak istraživanja

Ispitivanje je obuhvatilo 415 ispitanika učenika osnovnih škola sa tri različita geografska područja (uzrasta 13-14 godina, osmih razreda N=181 i devetih razreda N=234) koji su bili obuhvaćeni redovnom nastavom nastavnog Plana i programa u školskoj godini 2014/2015. Sva testiranja i mjerenja su provedena u salama osnovnih škola čiji su učenici predstavljali uzorak ispitanika našeg istraživanja.

Uzorak varijabli

Za procjenu bazično-motoričkih sposobnosti u ovom istraživanju je primjenjeno 14 varijabli koje pokrivaju spomenuti prostor:

Testovi za procjenu eksplozivne snage

- Skok u dalj s mjesta (MFESDM)
- Skok u vis s mjesta, sunožno (MFESVM)

Testovi za procjenu repetativne snage

- Sklekovi (MRESKL)
- Podizanje trupa iz ležanja u sjed (MRCDTŠ)

- Dizanje nogu ležeći (MRCNDL)

Testovi za procjenu brzine

- Trčanje na 20 m iz visokog starta (MBR20V)

Testovi za procjenu brzine frekvencije pokreta

- Taping rukom (MBFTAR)
- Taping nogom (MBFTAN)
- Pretklon – zasuk – dodir (MBFPZ)

Testovi za procjenu preciznosti

- Gađanje horizontalnog cilja nogom (MPGHCR)
- Pikado (MPCPIK)

Testovi za procjenu koordinacije

- Koverta test (MKOKOV)
- Koordinacija sa palicom (MKKK3)
- Okretnost na tlu (MAGONT)

Za mjerenje morfoloških karakteristika u ovom istraživanju je primjenjeno 10 varijabli koje pokrivaju spomenuti prostor:

Longitudinalna dimenzionalnost skeleta

- Visina tijela (AVIS)
- Dužina ruke (ADUŽRU)
- Dužina potkoljenice (ADUŽNO)

Masa i voluminoznost

- Masa tijela (AMAS)
- Opseg potkoljenice (AOPK)
- Opseg nadlaktice (AONL)

Transverzalne dimenzionalnosti

- Dijametar lakta (ADIJLA)
- Dijametar koljena (ADIJKO)
- Širina ramena (biakromijalni raspon) (ASRA)

Antropometrijska mjerenja koja se mjere digitalnom vagom Tanita 300

Varijabla za procjenu uhranjenosti tijela

- omjer težine i visine tijela (BMI)

Metod obrade podataka

Za obradu, unos podataka i analizu rezultata korištene su prikladne matematičko-statističke metode i procedure. Obrada rezultata vršena je u programskom paketu SPSS 19.0. Za sve gore pomenute varijable su izračunati centralni i disperzioni parametri kako bi se na što bolji način očitovala slika stanja uzorka ispitanika.

REZULTATI I DISKUSIJA

Opravdanost svrstavanja učenika i učenica u jednu grupu i izvlačenje prosjeka tih učenika je svoju opravdanost pronašlo u istraživanju Lončar, L. (2011) koja je za urorak ispitanika imala 118 učenika starosti 7 do 10 godina. Cilj istraživanja je bio ispitati potencijalne razlike u prostoru motoričkih sposobnosti između učenica i učenika. U radu se došlo do zaključka da ne postoje statistički značajne razlike između dječaka i djevojčica u korištenim varijablama koje služe za procjenu motoričkih sposobnosti. Iz tog razloga su u našem istraživanju dječaci i djevojčice posmatrani kao jedna grupa iz koje se izračunavao prosjek.

Kod devet (9) varijabli od deset (10) koje služe za procjenu morfoloških karakteristika kod učenika osmih razreda sa tri različita geografska područja registrirane su manje vrijednosti varijance od vrijednosti aritmetičkih sredina, i to kod: AVISTJ, ADUŽRU, ADUŽNO (varijable za mjerenje longitudinalne dimenzijonalnosti), BMI (varijable za procjenu uhranjenosti tijela), ADIJLA, ADIJKO, ASRA (varijabli za mjerenje transfezalne dimenzijonalnosti), AONL, AOPK (varijabli za procjenu volumenoznosti tijela). Tako registrirane vrijednosti varijabli kod učenika sa tri različita geografska područja doprinose homogenosti ispitanika varijablama, odnosno rezultati su u zoni sličnih po vrijednosti. Ukoliko se dobijeni rezultati uporede sa normama „Eurofit“ baterije testova možemo vidjeti da izmjerena visina u našem istraživanju ima prosječne vrijednosti, dok to nije slučaj sa tjelesnom težinom. Naime, težina ispitanika koji su činili naše istraživanje je nešto veća od prosječne u poređenju sa normama „Eurofit“ baterije testova. Dobijeni prosjek tjelesne težine iz vrijednosti dječaka i djevojčica prema Eurofit bateriji testova iznosi 45,1 – 54,1 kg, dok je vrijednost kod naših ispitanika nešto veća 55,9 (+1,8 kg).

Tabela 1. - Deskriptivni pokazatelji morfoloških karakteristika učenika osmih razreda sa tri geografska područja

	Opseg	Min.	Max.	A.S.	Std. Dev.	Var.	Skewness	Kurtosis
AVISTJ	36.7	147.3	184.0	165.290	7.0685	49.964	-.030	-.127
AMASTJ	70.7	27.9	98.6	55.979	12.1932	148.673	.811	1.350
BMI	20.8	12.9	33.7	20.287	3.6161	13.076	1.059	1.635
ADUŽRU	28.6	60.5	89.1	71.716	4.3835	19.215	.107	.896
ADUŽNO	12.2	30.0	42.2	35.430	2.4863	6.182	.103	-.026
ADIJLA	3.1	4.9	8.0	6.205	.5454	.297	.438	.538
ADIJKO	5.0	7.0	12.0	9.017	.8274	.685	.241	.855
ASRA	17.9	20.8	38.7	30.310	2.4434	5.970	.178	1.675
AONL	27.4	7.9	35.3	24.708	4.4754	20.029	-.152	1.043
AOPK	39.4	13.8	53.2	33.332	5.1339	26.357	-.228	1.798

Kod četiri (4) varijable od četrnaest (14) koje služe za procjenu bazično-motoričkih sposobnosti kod učenika osmih razreda sa tri različita geografska područja registrirane su manje vrijednosti varijance od vrijednosti aritmetičkih sredina, i to kod: MBR20V, (varijable za procjenu eksplozivne snage), MBFTAR, MBFTAN, MBFPZ (varijabli za procjenu brzine frekvencije pokreta). Tako registrirane vrijednosti varijabli kod učenika sa tri različita geografska područja doprinose homogenosti ispitanika varijablama, odnosno rezultati su u zoni sličnih po vrijednosti. Rezultati su grupirani oko prosječne vrijednosti. Vrijednosti ostalih deset (10) varijabli za procjenu eksplozivne i repetitivne snage, preciznosti i koordinacije ukazuju na heterogenost gupe u njima i različitost rezultata.

Ukoliko rezultate dobijeni u tabeli 2. uporedimo sa normama „Eurofit“ baterije testova možemo vidjeti da, vrijednosti varijable skok u dalj iz mjesta koja služi za procjenu eksplozivne snage pripadaju granicama prosječnih referentnih vrijednosti, vrijednosti varijable tapinga rukom koja služi za procjenu brzine frekvencije pokreta zabilježene su nešto veće vrijednosti u našem istraživanju nego prosječne vrijednosti prema spomenutim normama. Naime, prosječne vrijednosti varijable tapinga rukom prema normama Eurofit baterije se kreću od 23,4 – 26,6, dok u našem istraživanju vrijednosti ove varijable iznose 28,1 (+1,5). Uzimajući u obzir naše vrijednosti varijable dizanje trupa iz ležanja u sjed koja ima nešto niže vrijednosti u poređenju sa normama Eurofit baterije testova. Referentne prosječne vrijednosti prema eurofit bateriji testova su 20,0 – 22,5 dok u našem istraživanju vrijednosti ove varijable iznose 18,4 (-1,6).

Tabela 2. - Deskriptivni pokazatelji bazično-motoričkih sposobnosti učenika osmih razreda sa tri geografska područja

	Opseg	Min.	Max.	A.S.	Std. Dev.	Var.	Skewness	Kurtosis
MFESDM	135.0	101.0	236.0	152.883	27.8197	773.936	.406	-.369
MFESVM	43.0	15.0	58.0	30.348	6.9868	48.816	.593	.862
MBR20V	4.05	2.55	6.60	4.2310	.60422	.365	.541	1.666
MRESKL	39	1	40	9.21	7.959	63.351	1.335	1.625
MRCDTŠ	59	1	60	18.40	12.981	168.508	1.372	1.465
MRCNDL	46	1	47	14.97	8.354	69.790	1.214	1.825
MBFTAR	20	18	38	28.16	3.102	9.624	-.358	1.792
MBFTAN	11	12	23	16.12	2.142	4.587	.595	.959
MBFPZ	18	6	24	15.75	2.869	8.231	-.017	.573
MPGHCR	38	0	38	17.98	7.445	55.422	-.035	-.441
MPCPIK	37	0	37	22.38	7.253	52.600	-.706	.197
MKOKOV	32.4	6.3	38.8	21.371	7.0351	49.492	-.013	-.678
MKKK3	35.2	10.1	45.3	20.345	6.1636	37.990	1.140	1.847
MAGONT	35.0	10.0	45.0	21.330	6.7830	46.009	.661	.140

Uvidom u tabelu 3., koja sadrži podatke morfoloških karakteristika učenika devetih razreda koji školu pohađaju u tri različita geografska područja, možemo vidjeti da imamo normalnu distribuciju dobivenih rezultata. Upoređujući kolonu varijance sa aritmetičkom sredinom, koje govore o homogenosti rezultata, možemo vidjeti da je do većih odstupanja, odnosno heterogenosti grupe došlo kod varijable: AMASTJ. Ukoliko se dobijeni rezultati uporede sa normama „Eurofit“ baterije testova možemo vidjeti da izmjerena visina u našem istraživanju ima prosječne vrijednosti, dok to nije slučaj sa tjelesnom težinom. Naime, težina ispitanika koji su činili naše istraživanje je nešto veća od prosječne u poređenju sa normama „Eurofit“ baterije testova. Dobijeni prosjek tjelesne težine iz

vrijednosti dječaka i djevojčica prema Eurofit bateriji testova iznosi 48,0 - 59,5 kg, dok je vrijednost kod naših ispitanika nešto veća 59,6 (+0,1 kg).

Tabela 3. - Deskriptivni pokazatelji morfoloških karakteristika učenika devetih razreda sa tri geografska područja

	Opseg	Min.	Max.	A.S.	Std. Dev	Var.	Skewness	Kurtosis
AVISTJ	37.6	151.0	188.6	169.576	8.4656	71.667	.124	-.651
AMASTJ	66.8	33.6	100.4	59.684	11.8902	141.378	.605	.318
BMI	20.7	14.2	34.9	20.538	3.4058	11.600	.980	1.401
ADUŽRU	28.9	57.4	86.3	73.290	5.1486	26.508	-.111	.068
ADUŽNO	22.5	23.5	46.0	36.603	3.3231	11.043	-.505	1.426
ADIJLA	4.0	4.8	8.8	6.280	.6017	.362	.343	.930
ADIJKO	5.4	7.0	12.4	9.075	.7676	.589	.584	1.605
ASRA	18.0	20.0	38.0	30.441	2.7830	7.745	-.201	.278
AONL	23.6	15.4	39.0	24.901	3.8209	14.599	.665	1.164
AOPK	33.5	15.0	48.5	34.070	4.4903	20.163	-.256	1.939

Uvidom u tabelu 4., koja sadrži podatke bazično-motoričkih sposobnosti učenika devetih razreda koji školu pohađaju u tri različita geografska područja, možemo vidjeti da imamo normalnu distribuciju dobivenih rezultata. Izuzetak je registriran kod varijable *Okretnost na tlu* (MAGONT kurtosis = 3,68). Upoređujući kolonu varijance sa aritmetičkom sredinom, koje govore o homogenosti rezultata, možemo vidjeti da je do većih odstupanja, odnosno heterogenosti grupe došlo kod varijabli: MFESDM, MFESVM (varijable koje služe za procjenu eksplozivne snage), MRSSKL, MRCDTŠ, MRCDNL (varijable koje služe za procjenu repetitivne snage), MPGHCR, MPCPIK (varijable koje služe za procjenu preciznosti), MKOKOV, MKKK3, MAGNOT (varijable koje služe za procjenu koordinacije tijela).

Ukoliko rezultate dobijeni u tabeli 2. uporedimo sa normama „Eurofit“ baterije testova možemo vidjeti da, vrijednosti varijable skok u dalj iz mjesta koja služi za procjenu eksplozivne snage pripadaju granicama prosječnih referentnih vrijednosti, vrijednosti varijable tapinga rukom koja služi za procjenu brzine frekvencije pokreta zabilježene su nešto veće vrijednosti u našem istraživanju nego prosječne vrijednosti prema spomenutim normama. Naime, prosječne vrijednosti varijable tapinga rukom prema normama Eurofit baterije se kreću od 21,4 – 24,2, dok u našem istraživanju vrijednosti ove varijable iznose 29,2 (+5,0). Uzimajući u obzir naše vrijednosti varijable dizanje trupa iz ležanja u sjed koja ima nešto niže vrijednosti u poređenju sa normama Eurofit baretijom testova. Referentne prosječne vrijednosti prema eurofit bateriji testova su 21,5 – 24,0 dok u našem istraživanju vrijednosti ove varijable iznose 19,2 (-2,3).

Tabela 4. - Deskriptivni pokazatelji bazično-motoričkih sposobnosti učenika devetih razreda sa tri geografska područja

	Opseg	Min.	Max.	A.S.	Std. Dev.	Var.	Skewness	Kurtosis
MFESDM	166.0	84.0	250.0	162.632	28.8033	829.628	.135	-.333
MFESVM	42.0	10.0	52.0	30.417	7.6175	58.026	.303	-.201
MBR20V	3.06	2.63	5.69	4.1776	.52585	.277	.153	.032
MRESKL	39	1	40	9.84	8.591	73.811	1.297	1.473
MRCDTŠ	74	1	75	19.22	13.491	181.995	1.404	1.970

MRCNLT	49	1	50	15.29	8.787	77.215	1.236	1.740
MBFTAR	28	15	43	29.23	4.063	16.506	-.244	1.585
MBFTAN	15	10	25	16.67	2.315	5.358	.717	1.072
MBFPZ	20	5	25	16.34	2.967	8.803	-.150	.440
MPGHCR	32	3	35	19.29	6.630	43.962	-.179	-.391
MPCPIK	36	3	39	23.69	6.627	43.920	-.895	.677
MKOKOV	35.4	6.7	42.1	18.904	7.7665	60.318	.333	-.688
MKKK3	30.2	6.1	36.3	17.896	5.7303	32.836	.438	.057
MAGONT	50.0	10.0	60.0	21.776	7.0839	50.181	1.236	3.683

Ovakvi rezultati potvrđuju da učenici kako stare, odnosno da su sa porastom godina sve izraženije razlike. Pretpostavlja se da bi kod odraslih osoba razlike u tretiranim prostorima bile još izraženije, što može da bude materijal za neka od sljedećih naučnih istraživanja. Kao razlog dobijenih razlika između učenika različitih godišta usljed analize deskriptivnih pokazatelja u prostoru bazično – motoričkih sposobnosti i morfoloških karakteristika može da bude bavljenje različitim sportovima koji kako je i ranije dokazano utiču na razvoj različitih prostora motoričkih sposobnosti.

Analizirajući istraživanja koja su za cilj istraživanja i utrorak ispitanika imali slične probleme došlo se do podataka da Gašparić, Z. (2015) je imala za cilj svog rada da ispita utjecaj dodatne tjelesne aktivnosti na razvoj motoričkih sposobnosti, morfoloških karakteristika učenica trećeg razreda. Istraživanje je provedeno na uzorku od 47 učenica i došlo se do rezultata koji ukazuju da dodatna tjelesna aktivnost ima pozitivan utjecaj na poboljšanje motoričkih sposobnosti i povećanje mišićne mase kao i unapređenje zdravlja što može da se poistovjeti sa rezultatima dobijenim u našem istraživanju. Naime povećanje tjelesne težine u poređemju sa normama Eurofit baterije testova može da se ogleda u tom, a također i povećane vrijednosti u varijablama koje služe za procjenu eksplozivne snage i brzine frekvencije pokreta.

Također jedno od istraživanja koje su proveli Šmigalović, M., Bajrić, O., Lolić, D. (2012) za su cilj imali da ispituju utjecaj tromjesečnog odbojkaškog programa između ostalog i na bazično-motoričke sposobnosti. U radu se došlo do zaključka da bavljenje odbojkom pored nastave tjelesnog i zdravstvenog odgoja ima pozitivan utjecaj na razvoj bazično-motoričkih sposobnosti. Takvi rezultati ukazuju na to da rezultati našeg istraživanja je moguće da imaju iste ili slične uzroke. Ukoliko uzmemo da vrijednosti varijabli korištenih u našem istraživanju koje služe za procjenu bazično – motoričkih sposobnosti koje imaju više vrijednosti od prosječnih pretpostavlja se da je do ovakvih rezultata došlo iz sličnih razloga kao u pomenutom istraživanju. U radu je korišten uzorak ispitanika starosne dobi identične kao u našem istraživanju što još više može da poistovjeti rezultate.

ZAKLJUČAK

Do ovakvih rezultata sigurno se došlo ne zahvaljujući jednom faktoru nego više njih. Jedan od njih su materijalni uslovi u kojima učenici rade i izvode nastavu tejelesnog i zdravstvenog odgoja. Pretpostavlja se da bi rezultati imali drugačiju dimenziju ukoliko bismo učenicima ponudili dosta opremljenije uslove izvođenja Nastavnog plana i programa, prvenstveno misleći na materijalne uslove, uslove stručnog usavršavanja kadrovske strukture, povećanje nastavnog fonda časova tjelesnog i

zdravstvenog odgoja. Ovakvi rezultati imaju mogućnost da pomažu u prognozi rasta i razvoja morfoloških karakteristika, bazično-motoričkih sposobnosti učenika.

LITERATURA

1. Bonacin, D., Katić, R., Zagorac, N., Marković, M. (1995). Promjene morfoloških i motoričkih obilježja učenika prvog razreda osnovne škole pod utjecajem 6-mjesečnog atletskog programa. *Kineziologija*, 27, 38-49.
2. Gašparić, Z. (2015). Utjecaj dodatne tjelesne aktivnosti na razvoj motoričkih sposobnosti učenica. *Electronic theses repository, National and University Library in Zagreb*.
3. Lončar, L. (2011). Motoričke sposobnosti djece od 7 do 10 godina, Diplomski rad, Učiteljski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb.
4. Mraković, M., Findak, V., Metikoš, D., Neljak, B. (1996). Razvojne karakteristike motoričkih i funkcionalnih sposobnosti učenika i učenica osnovnih i srednjih škola. *Kineziologija*, 28, 57-65.
5. Mraković, M., Findak, V., Gagro, V., Juras, J., Reljić (1986). Metodologija praćenja i vrednovanja u tjelesnom odgojno-obrazovnom području. Zagreb: JUMENA.
6. Norme „Eurofit“ baterije testova: <http://pedagoskapraksa.ucoz.com/load/11-1-0-55>.
7. Palić, A. (2015). Relacije motoričkih sposobnosti, morfoloških karakteristika i uspješnosti izvođenja pojedinih elemenata iz nastavnog plana i programa kod učenika 7. i 8. razreda iz Mostara, Bihaća i Jablanice, Doktorska disertacija, Mostar: Nastavnički fakultet.
8. Šmigalović, M., Bajrić, O., Lolić, D. (2012). Utjecaj programa odbojke na bazične i situaciono-motoričke sposobnosti učenika uzrasta 13 – 14 godina. *Sportske nauke i zdravlje* 2(1):35-40.

¹Drago Tešanović, ²Dragana Lazić

^{1,2} Evropski Univerzitet u Brčkom

JEZIK U SPORTU

Izvorni naučni rad

Sažetak

Danas se književni jezik sve manje koristi, stariji koriste narodni govor, mladi imaju svoj način komuniciranja, naročito na društvenim mrežama, zatim u svakodnevni govor, u svoj jezik ubacuju razne strane riječi, dok navijači sa raznih utakmica, uglavnom fudbalskih imaju neke svoje signale i znakove sporazumijevanja. Zadatak rada je da ispita kako komuniciraju mladi sportisti i navijači u osnovnim školama. Istraživanje je vršeno na uzorku od 70 učenika Osnovne škole „Knez Ivo od Semberije“ u Bijeljini, s ciljem da se ispita način izražavanja učenika koji treniraju neki sport i posjećuju sportske utakmice.

Ključne riječi: jezik, sportski trening, sportske utakmice, navijači

LANGUAGE IN SPORT

Original scientific paper

Abstract

Today, the standard language is less used, the older people use folk speech, young people have their own way of communicating, especially on social networks, then into everyday language, in your own language inserted various foreign words, while fans from various games, mostly football have their own signals and signs of communication. The task of this paper is to examine how to communicate with young athletes and fans in primary schools. The research was conducted on a sample of 70 students from Primary School "Knez Ivo od Semberija" Bijeljina, in order to examine the wording students who practice some sport and visit sports matches.

Keywords: language, sports training, sport matches, fans

UVOD

Jezik je medijum pomoću kojeg čovjek izgrađuje i tumači svijet u kojem živi, a uz to i osnovno sredstvo interakcije i komunikacije među ljudskim bićima i bitan preduslov svekolikog čovjekovog stvaralaštva. Jezik u ovom općem smislu dio je genetskog naslijeđa ljudskog roda, a manifestuje se u hiljadama posebnih jezika kojima govore pojedine društvene zajednice širom svijeta (Bugarski, 2003). Jezički identitet je svrstan među druge komponente identiteta (etničke, nacionalne, konfesionalne, kulturne). U evropskoj kulturno-istorijskoj tradiciji počev od poznog 18. vijeka – jezik nije posmatran kao tek jedno od mnogih obilježja identiteta, ravnopravno sa drugima, pa čak ni kao prvo među

jednakima, nego mu je od vremena Herdera, Rusoa, i Francuske revolucije pridavao počasno mjesto, kao emanaciji i ogledalu narodnog duha, te garantu samobitnosti i prosperiteta nacija u formiranju. Otuda potiče rasprostranjeno popularno vjerovanje u „sveto trojstvo“ jezika, nacije i države, koje između ostalog podrazumjeva da je narod bez svog izvornog jezika i sopstvene države osuđen na propast, a da pojedinac može uistinu da živi i stvara samo u svom neprikosnovenom maternjem jeziku, kao jedinom pravom čuvaru etnonacionalnog bića (Bugarski, 2010).

Jezik kao metoda rada na sportskom treningu

Univerzalne metode rada u nastavi tjelesnog odgoja su metoda usmenog izlaganja i metoda demonstracije (Mikić, 2010).

Metoda informacije je neophodno sastavni dio svakog treninga bez obzira da li je glavni zadatak u treningu vezan za veličinu opterećenja, usvajanje i usavšavanje fizičkih sposobnosti, tehnike, taktike ili je vezan za psihološku i teorijsku pripremu sportiste. Svako vježbanje, svako takmičenje, svaki trening počinju i završavaju se informacijom. Osnovne metode informacije su: živa riječ, demonstracija i posmatranje (Mikić, 2001).

Živa riječ trenera mora zadovoljavati nekoliko osnovnih zahtjeva:

- mora biti kratka, jasna, sadržajna, podsticajna i ubjedljiva,
- koristiti pojmove i izraze koje sportisti već poznaju,
- riječ trenera je uzor sportistima, što znači da on mora da govori jezički ispravno, mora da izbjegava strane riječnik koje su sportistima nejasne i provincijalizme, a naročito ne bi smio da psuje,
- riječ trenera treba da bude optimalna po tempu, ni suviše brza ni spora,
- trener mora gledati u sportiste dok im govori, ponekad se pitanjem obratiti nekom od njih, a nekada cijeloj grupi,
- u govoru treba mijenjati intonaciju da ne bi postao nezanimljiv,
- treba da koristi uobičajenu terminologiju,
- prilikom govora treba da uvažava uzrasne i polne karakteristike sportista sa kojima radi,
- bolje je da govori šta treba da rade umjesto šta ne treba da rade,
- približavanjem takmičenja trener ne bi smio da daje primjedbe sportistima, nego treba da im se obrati tako da bi dobili samopouzdanje, volju i motiv za utakmicu i da savladaju negativne emocije (strah na primjer) i dr. (Mikić, 2001).

Metoda usmenog izlaganja je jedna od najstarijih metoda učenja koja je u razvoju škola, dugo vremena, bila jedina metoda. Pojavni oblici metode usmenog izlaganja u nastavi tjelesnog odgoja najčešće se mogu svrstati u opisivanja, objašnjavanja, dopunjavanja i pripovijedanja. Opisivanja se najčešće koriste nakon demonstracije kretnog zadatka, prikaza izvjesne organizacije koja sadrži složenije oblike kretne aktivnosti u prostoru i vremenu i kada opisivanjem daje dodatnu informaciju u toku usavršavanja motornog zadatka. Objašnjavanje se koristi kada se želi istaći značaj zadate vježbe u razvoju sposobnosti učenika, kada ukazuje na značaj tehnike u realizaciji taktičnog zadatka, kada ističe značaj preventivnih mjera i higijenskih zahtjeva u toku kretno-sportske aktivnosti i sl. Dopunjavanje kao oblik verbalne komunikacije nastavnik ispoljava u vidu kratkih i konciznih poruka koje imaju za cilj pravovremenu pedagošku intervenciju na tok, bilo koje učeničke aktivnosti na nastavnom času. Dopunjavanje nema učinak ukoliko nije primijenjeno na vrijeme i precizno, bez dvosmislenosti, diferencirano i sasvim određeno. Dopunjavanje ima svoj puni smisao i kao dodatna informacija, koja može biti sasvim lična, u odnosu na potrebe učenika. Pripovijedanje se koristi najviše u radu sa djecom predškolskog i mlađeg školskog uzrasta kada se dramatiizacijom kretne aktivnosti daje sadržaj

i smisao vježbanja, čime se snažno potiče mašta i doživljavanje. U ranim formativnim godinama života u radu sa djecom dominira metoda igre, čime pripovijedanje postaje značajno sredstvo verbalne komunikacije sa djecom (Mikić, 2010).

Sport, sportske utakmice i navijači

Sve knjige o zdravu, ljekari, govore o važnosti sporta za zdravlje čovjeka, naročito za pravilan rast i razvoj djece. Sport je bitan za zdravlje, ali neki ljudi i djeca uživaju da ga samo gledaju, bez učestvovanja. Odlaze na utakmice, imaju svoje omiljene timove za koje navijaju i koje prate, postoje himne timova, grbovi, zastave, čak i grupe navijača dobijaju imena (Delije, Grobari i sl.), a imaju i neke svoje posebne navijačke uzvike uz koje se navija. Sport je fizička ili mentalna aktivnost koju čovjek izvodi po utvrđenom skupu pravila, u cilju natjecanja sa protivnikom ili protivničkim timom, uz primjenu propisanog sistema bodovanja na osnovu kojeg se utvrđuje pobjednik. Sportovi se dijele na dvije grupe: grupni i samostalni. (<https://bs.wikipedia.org/wiki/Sport>). Navijači su osobe, jedna ili više njih u skupini koje svojim navijanjem ohrabruju pojedinca, par ili skupinu ljudi u izvedbi određene psiho-fizičke aktivnosti, uz pomoć određenih sredstava ili bez njih, a u svrhu kako vlastitog tako i zadovoljstva onoga za koga navijaju. Navijači koji imaju iste objekte navijanja često se organiziraju u skupine navijača i klubove obožavatelja (fan klubove), a sve u svrhu navijanja. Navijati se može na više načina, a sam način navijanja određuje i bonton događaja na kojem se navija:

- pljeskom uz pomoć ruku (dlanovima);
- glasom to jest raznim povcima, pjesmama, parolama,...koje su posebno osmišljene za objekt navijanja ili je povijesnim tijekom pripala objektu navijanja;
- navijačkim rekvizitima, udaraljke, bubnjevi, transparentima (<https://hr.wikipedia.org>).

Uticaj sportista na govor i izražavanje djece

Poznati sportisti su uzor mnogoj djeci, njihovo ponašanje, stil života i izražavanja. Djeca im se dive i poistovjećuju s njima. Uzori su važan činilac i socijalizacije i razvoja ličnosti. Njihovo dejstvo je znatno iz više razloga: prvo, što, putem sredstava masovnih informisanja i komunikacija, dopiru do velikog broja osoba, drugo, što raznovrsnošću svoga sadržaja utiču na razne i mnoge oblasti ponašanja; treće, što smo im izloženi svakodnevno i mnogo vremena u toku dana.

Uloga nastavnika u unapređenju vaspitno obrazovnog procesa i cjeloživotnog obrazovanja

Nastavnik mora, ne samo na svojim časovima, nego i u privatnom životu, da daje primjer kako đaci treba da se ponašaju i izražavaju, ali i da im usadi ljubav prema književnom jeziku i opštoj kulturi, kao i kulturi izražavanja. Lošiji uspjeh u školi, ali i nivo opšte kulture je niži kod učenika koji više vremena provode napolju i na utakmicama, umjesto s knjigom. Oni nemaju vremena za učenje, čitanje, pa se sve manje druže sa knjigom. Knjige koje propuste u školi, teško da će ikada kasnije da pročitaju. Tako ćemo dobiti medicinske sestre ili ljekare koji nisu čitali neka od kapitalnih književnih djela. Kada tokom školovanja ostanu bez temelja nacionalne i svjetske kulture, kasnije neće moći da razumiju kontekst, metafore, citate i dr. Bez te osnove, neće im biti jasna ni muzika koju slušaju, ni filmovi koje gledaju, čak ni tekstovi u novinama (<http://www.novosti.rs>).

Kriteriji verbalne komunikacije u sportu

Način korištenja govora kao nosioca informisanja ima svoje kriterije, a to su:

1. Govorno oblikovanje i sadržaj govora su u uzajamnoj vezi. Sadržaj izlaganja utiče na govorno oblikovanje, a govorno oblikovanje utiče na razumijevanja i doživljavanje sadržaja.
2. Nastavnik koristi znakove za sporazumijevanja sa učenicima. Smisao riječi ne bi trebao da prelazi pojmovni kapacitet učenika. Poruke koje upućuje nastavnik učenicima moraju biti potpuno razumljive.
3. Redoslijed izdavanja poruka ili zahtjeva trebalo bi da je usaglašen sa motornim zadatkom. U redoslijedu saopštavanja poruka korisno je da učenici riječima izvrše „repeticiju“ zadatog kretanja što predstavlja svojevrsnu samokontrolu zadataka unutarjnim govorom.
4. Nastavnik govori jezikom koji će biti uzor učenicima. Taj govor je „oslobođen“ stranih riječi, provincijalizama, pogrešno upotrijebljenih padeža i pogrđnih izraza.
5. Nastavnik posebno vodi računa da nastavnu građu izlaže jednostavno, koncizno, plastično, živo i ubjedljivo, a u skladu sa uzrastom i polom učenika.
6. Nastavnik govori dovoljno glasno kako bi svi učenici čuli informaciju.
7. Izražajnost govora se odnosi na naglašavanje pojedinih riječi koje su često podsticajno sredstvo prilikom učenja i usavršavanja kretanja ili kod tzv. negativnog transfera.
8. Intonacija verbalnog izraza je važna i obično je u skladu sa ličnim doživljajima nastavnika koji izražava oduševljenje, smirenost, radost, zadovoljstvo, sumnju, opreznost ili nezainteresovanost, kada interpretira kretni sadržaj ili kretne situacije.
9. Ritam i tempo izlaganja nastavnik usklađuje situaciono, skladno ličnim procjenama manipuliše ritmom i tempom izlaganja. U takvim okolnostima nastavnik može da koristi i govorne pauze kod dopunjavanja i objašnjavanja kretanja, zahtjeva i pravila.
10. Brzina izlaganja zavisi primarno, od raspoloživog vremena koje je obično indentično trajanju kretne aktivnosti. Nastavnik treba da vodi računa da brzinom govora ne naruši njegovu razumljivost (Mikić, 2010).

METODE RADA.

Da bi ustanovili uticaj navijačkih grupa na govor i izražavanje učenika izvršeno je ispitivanje đaka i nastavnika osnovne škole. Problem istraživanja je sve lošiji govor i izražavanje učenika, nedostatak kulture, lijepog vaspitanja i ponašanja kako u školi, tako i van škole. Predmet istraživanja je problem društvenih i humanističkih nauka. Društvena opravdanost ocjenjuje se značenjem rada koji se dobija kroz istraživački postupak za informisanje određenih organa, predlaganjem nekih mjera i aktivnosti, donošenje odgovarajućih odluka, ili unapređenje nastave iz neke grane obrazovanja (Milosavljević, 1997). Značaj ovog rada ogleda se u ispitivanju ponašanja učenika s ciljem promjene ponašanja u poželjnom pravcu.

Ciljevi istraživanja

Ciljevi istraživanja u ovom radu su društveni ciljevi čijim ostvarivanjem se dolazi do novih korisnih saznanja o aktuelnoj upotrebi vulgarizama u jeziku učenika. Prije početka istraživanja su formulisani ciljevi istraživanja, a to su: sagledavanje tipa grešaka koje učenici prave u usmenom izražavanju, koji

tip grešaka je najzastupljeniji kod ispitanih đaka i utvrditi na kom uzrastu je krivljenje govora najzastupljenije.

Hipoteze istraživanja

Hipotetički okvir istraživanja u ovom radu čini jedna opšta (generalna) i tri posebne hipoteze istraživanja.

Glavna hipoteza istraživanja proističe iz same teme rada, odnosno njenog naziva. Imajući u vidu cilj i zadatke ovog rada, glavna hipoteza glasi: „Govor sa sportskih treninga ima veliki uticaj na govorno izražavanje i kulturno uzdizanje učenika“.

Prva pomoćna hipoteza: „Stariji učenici češće posjećuje utakmice nego učenici nižih razreda“.

Druga pomoćna hipoteza: „Učenici koji posjećuju utakmice više koriste vulgarizme i žargonizme nego učenici koji ne posjećuju utakmice“.

Treća pomoćna hipoteza: „Učenici koji se bave sportom imaju lošiji školski uspjeh“.

U radu su korištene deskriptivne metode, od tehnika korištene su tehnika posmatranja, anketiranje, testiranje i rad na pedagoškoj dokumentaciji, a od instrumenata korišteni su fotoaparat, anketni upitnici kombinovanog tipa, testovi znanja i dnevnicu rada nastavnika u školi. Iz populacije učenika grada Bijeljina uzet je uzorak od 70 učenika drugog i trećeg, sedmog i osmog razreda Osnovne škole „Knez Ivo od Semberije“ u Bijeljini, područno odjeljenje Koviljuše. Istraživanje je sprovedeno u junu 2016. godine.

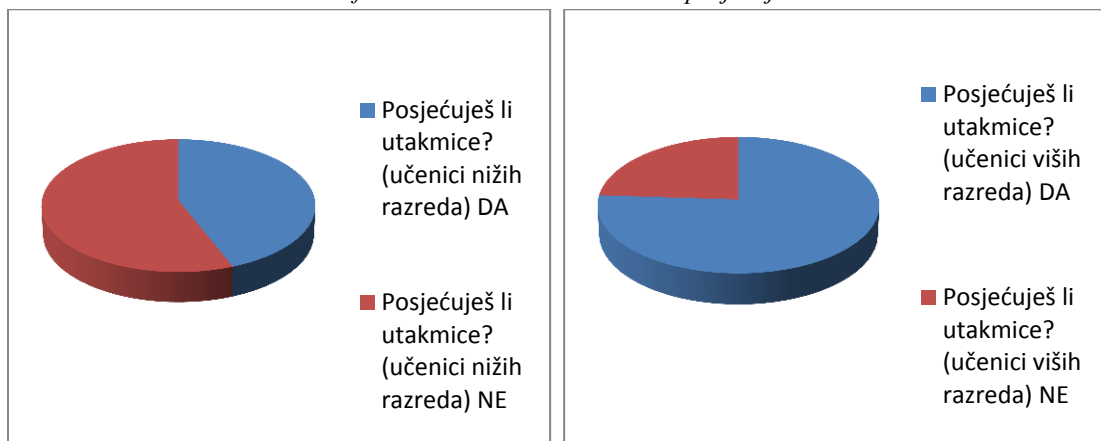
Rezultati dosadašnjih istraživanja

Izražavanja učenika je sveprisutan problem koji je ispitivan i ranije. U narednom dijelu će biti rezultati do kojih su došli Tešanović i Lazić (rezultati su sa naučne konferencije koja se održala na Visokoj školi strukovnih studija u Šapcu, 20. maja 2016.godine) na uzorku od 100 učenika od šestog do devetog razreda. Zaključili su da greške koje se javljaju kod učenika, kod 50% ispitanika se ogledaju pri gubljenju glasa h, 8% ispitanika ne razlikuju č i ć, 4% đ i dž, 18% ispitanika se izjasnilo da neknjiževne riječi koriste i u školi u razgovoru sa nastavnicima. 80% ispitanih učenika koristi skraćenicu u pisanju, žargonizme koristi 88% ispitanih učenika, a 62% ispitanika je priznalo da koriste vulgarizme u govoru.

Analiza i interpretacija rezultata istraživanja

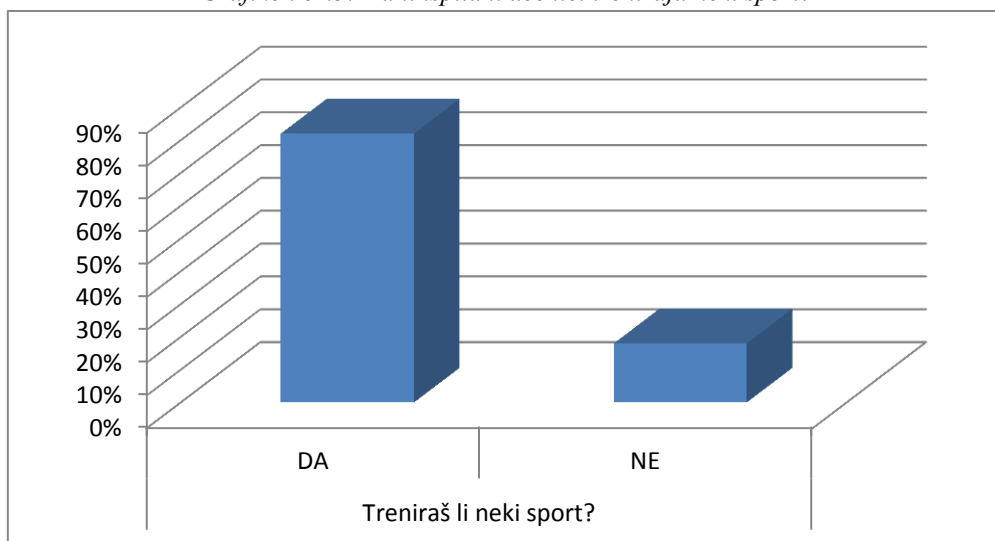
U ovom dijelu rada prikazani su i analizirani rezultati ispitivanja govornog izražavanja učenika u drugog, trećeg i sedmog i osmog razreda, a rezultati su prikazani opisno, tabelarno i grafički.

Grafikoni br. 1. i 2.: Da li učenici posjećuju utakmice?

Iz grafikona br.1. i 2. vidimo da 76% ispitanih učenika starijih razreda posjećuje utakmice, dok 24% ispitanih učenika starijih razreda ne posjećuje. Kad su učenici nižih razreda u pitanju 56% ispitanih učenika posjećuje utakmice a 44% ne.

Grafikon br.3: Da li ispitani učenici treniraju neki sport?

Iz grafikona broj 3. vidimo da 82% ispitanih učenika trenira neki sport, a 18% ne trenira ništa.

Tabela br.1.: Koje sportove treniraju ispitani učenici?

Koји sport treniraš?								
Tekvondo	Fudbal	Košarka	Odbojka	Tenis	Gimnastika	Ples	Rukomet	Folklor
27%	27%	19%	8%	4%	4%	3%	5%	5%

Iz tabele broj 1. Vidimo da najveći broj ispitanih učenika po 27% trenira tekvondo i fudbal, zatim 19% fudbal, 8% odbojku, rukomet i folklore po 5%, tenis i gimnastiku po 4% i ples 3% ispitanih učenika.

Tabela br.2.: Govori li ružne riječi vaš trener?

Govori li vaš trener ružne riječi?	
DA	NE
100%	0%

Treneri ne govore ružne riječi ni u jednom sportu.

Tabela br.3.: Da li učenici vole trenere?

Da li voliš svog trenera?	
DA	NE
100%	0%

Iz tabele vidimo da svi ispitani učenici vole svoje sportske trenere.

Tabela br.4.: Uspjeh učenika koji ne treniraju ni jedan sport

Uspjeh učenika koji ne treniraju ni jedan sport				
5	4	3	2	1
30%	31%	15%	2%	0

Iz tabele vidimo da je najveći procenat učenika (30%) imao odličan uspjeh, 31% ispitanih učenika vrlo dobar uspjeh, 15% dobar, samo 2% ispitanika dovoljan i nedovoljnih nije bilo.

Tabela br.5.: uspjeh učenika koji treniraju neki sport

Uspjeh učenika koji treniraju neki sport				
5	4	3	2	1
32%	30%	16%	2%	0

Iz tabele vidimo da je najveći procenat učenika (32%) imao odličan uspjeh, 30% ispitanih učenika vrlo dobar uspjeh, 16% dobar, samo 2% ispitanika dovoljan i nedovoljnih nije bilo.

ZAKLJUČAK

Analizirajući rezultate ispitivanja možemo zaključiti da 82% ispitanika trenira neki sport, a 18% ne trenira ništa. Najpopularniji sportovi kod ispitanih učenika su: tekvondo i fudbal, zatim fudbal, zatim odbojka, rukomet i folklore, zatim tenis, gimnastika i ples. Imajući u vidu rezultate istraživanja, može se zaključiti da prva, osnovna hipoteza rada, koja glasi: „Govor sa sportskih treninga ima veliki uticaj na govorno izražavanje i kulturno uzdizanje učenika“ je potvrđena, a li u pozitivnom smislu. Učenici koji treniraju neki sport uče od svojih trenera i manire lijepog ponašanja, obogaćuju svoj riječnik i svoja znanja.

Prva pomoćna hipoteza koja glasi: „Stariji učenici češće posjećuje utakmice nego učenici nižih razreda“ je potvrđena ispitivanjem učenika. 76% ispitanih učenika starijih razreda posjećuje utakmice,

dok 24% ispitanih učenika starijih razreda ne posjećuje. Kad su učenici nižih razreda u pitanju 56% ispitanih učenika posjećuje utakmice a 44% ne. Druga pomoćna hipoteza koja glasi: „Učenici koji posjećuju utakmice više koriste vulgarizme i žargonizme nego učenici koji ne posjećuju utakmice“ nije potvrđena. Na sportskim treninzima se ne koriste niti vulgarizmi, niti žargonizmi, kao ni ružne riječi i pored toga što nema negativnih uticaja na kulturno i govorno izražavanje, sport ima pozitivan uticaj na fizičko zdravlje djece. Treća pomoćna hipoteza koja glasi: „Učenici koji se bave sportom imaju lošiji školski uspjeh“ nije potvrđena. Poredeći rezultate u školskom uspjehu učenika koji se bave sportom i onih koji to ne čine, došli smo do zaključka da nema statistički značajne razlike u ocjenama između učenika koji treniraju neki sport i idu na utakmice i onih koji to ne čine. Iz odgovora učenika zaključili smo da treneri ne govore ružne riječi ni u jednom sportu i da svi ispitanici vole svoje sportske trenere.

LITERATURA

1. Bugarski, R. (2003): *Jezici*, Beograd
2. Bugarski, R. (2010): *Jezik i identitet*, Beograd
3. Rot, N., Radonjić S. (1992): *Psihologija*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd
4. Mikić, B., Đug, M. (2010): *Vježbe oblikovanja sa terminologijom*, Tuzla
5. Mikić, B., Biberović, A., Mačković, S. (2001): *Univerzalna škola sporta*, Tuzla
6. Milosavljević, M. (1997): *Socijalna patologija*, Beograd
7. Tešanović, D., Lazić, D. (2016): Naučna konferencija, Visoka škola strukovnik studija Šabac
8. <http://www.novosti.rs/>
9. <https://bs.wikipedia.org/wiki/Sport>
10. <https://hr.wikipedia.org>

¹Drago Tešanović, ²Dragana Lazić, ³Sanja Geratović, ⁴Danijela Panić, ⁵Ljiljana Mitrović

^{1,2} Evropski Univerzitet u Brčkom

OCJENJIVANJE I VREDNOVANJE VJEŠTINA UČENIKA (LIKOVNIH, MUZIČKIH I FIZIČKIH) U OSNOVNOJ ŠKOLI, U ODNOSU NA OCJENJIVANJE MATEMATIKE I MATERNJEG JEZIKA, A U CILJU MOTIVIRANJA I NAPREDOVANJA UČENIKA

Izvorni naučni rad

Sažetak

U radu se govori o ocjenjivanju vještina učenika, (likovnih, muzičkih i fizičkih) u osnovnoj školi. Mnogi nastavnici imaju različita mišljenja i stavove kada je u pitanju ocjenjivanje vještina učenika. Aktuelno je pitanje da li nastavnik treba da ocjenom "kazni" dijete koje nije nadareno za neku vještinu ili da mu pruži podršku i podsticaj u istrajnosti i trudu. Ocjene iz vještina u znatnoj mjeri povećavaju prosjek učenicima, ali nekada se desi da učenik dobije nižu ocjenu iz vještina nego što je prosjek iz ostalih predmeta, pa se postavlja pitanje da li je u redu da te iste vještine popravljaju prosjek, dok drugima kvare/snižavaju i kakve emocije to izaziva kod djece? Uticaj lošije ocjene iz neke od vještina na psihu djeteta je predmet ovog rada. Cilj rada je da ispita stavove nastavnika, učenika i roditelja o ovom pitanju u cilju dobijanja slike o stvarnom stanju u našim osnovnim školama kada je u pitanju ocjenjivanje vještina učenika. Ispitivanje će se vršiti anketnim upitnicima za svaku populaciju posebno (nastavnici, učenici, roditelji) u osnovnim školama u Bijeljini.

Ključne riječi: *ocjenjivanje, vještine, podsticaj, podrška, kazna*

Abstract

Original scientific paper

The paper deals with the evaluation skills of students, (art, music and physical) in elementary school. Many teachers have different opinions and attitudes when it comes to assessing skills. What's the question of whether the teacher should mark "punish" the child who is not gifted to a skill or to provide support and encouragement to perseverance and effort. Guest of vjština significantly increase the average students, but sometimes it happens that a student gets a lower grade skills than the average in other subjects, however, emphasize in the question that it's okay to these same skills are improving average, while others Chiavari / lower and what emotions it causes in children? The impact of lower grades in some of the skills on the psyche of the child is the subject of this paper. The aim is to examine the attitudes of teachers, students and parents on this issue in order to obtain images of the actual situation in our primary schools when it comes to assessing skills. Testing will be conducted questionnaires for each population separately (teachers, students, parents) in primary schools in Bijeljina.

Key words: *assessment, skills, encouragement, support, punishment*

UVOD

U vremenu u kojem je sve podređeno djetetu i njegovim potrebama i pravima, kada je dijete uvijek u pravu, u vrijeme inkluzije, kada ne smije biti kažnjeno, da li smije biti „oštećeno“ ocjenom iz predmeta koji voli i kojim se bavi i u slobodno vrijeme? Kako će se osjećati dijete koje ima sve petice, pri tome dijete razvedenih roditelja, a koje u svoje slobodno vrijeme crta, slika, vaja, pravi nakit i razne figurice, donosi pribor za rad, ponaša se pristojno na časovima i u sedmom razredu dobije (prvu) nižu zaključnu ocjenu od odlične i to iz likovne kulture, omiljenog predmeta? Da li učenik koji ide u muzičku školu može iz muzičke kulture da ima zaključnu ocjenu nižu od odlične? Nažalost može, i zbog toga je ovaj rad nastao, iz revolta prema tim događanjima, u nadi da će se takvi događaji suzbiti.

Definisanje ključnih pojmova

Škola je vaspitno obrazovna, javna ustanova čiji je glavni zadatak da ostvaruje savremeno, obavezno, osnovno, primarno, vaspitanje, obrazovanje, obezbjeđuje na savremenim osnovama sticanje znanja učenika, unapređuje, proširuje ih, razvija, podstiče psihofizičke sposobnosti, njihove sklonosti, radne navike, vještine, vrši profesionalno informisanje i pomaže pri izboru zanimanja, organizuje osnovno obrazovanje odraslih, itd. Učenik je lice koje se vaspitava i obrazuje u procesu nastave koja se zbog njega smišlja, planira, priprema, organizuje, realizuje, ponavlja, vrednuje, prati, vrše ispitivanja, ocjenjivanja, vrednovanje učenika i nastavnika. Nastavnik je stručno osposobljena osoba, koja svoja znanja prenosi na učenika, osoba kojoj društvo i prosvetne vlasti priznaju da je kvalifikovana za vaspitanje djece, omladine i odraslih. Nastava je najorganizovaniji, najsistematičniji, naučno utemeljen način provođenja aktivnosti vaspitanja i obrazovanja.

Ocjenjivanje i vrednovanje učeničkih dostignuća

Školsko ocjenjivanje je jedan od osnovnih segmenata sistema evaluacije u obrazovanju. Ocjena je povratna informacija učeniku, učitelju i roditeljima i ima motivacijsku, dijagnostičku i prognostičku funkciju. Postoje dvije vrste ocjena i ocjenjivanja: sistem ocjenjivanja pomoću brojki (numeričko ocjenjivanje) i opisno ocjenjivanje. U procesu nastave i slobodnih aktivnosti nastavnik konstatntno treba, na razne načine da provjerava stepen usvojenosti i praktikovanje vaspitnih vrijednosti. Da bi učenici reagovali na podsticaje vezane za usvajanje znanja nastavnim im treba stalno davati povratnu informaciju o njihovom znanju. U razredima gdje prevladava nastava koja se temelji na nagradama, kaznama i takmičenju, učenici traže različite moguće načine koji će im omogućiti da dođu do najboljih ocjena, a ne i do boljeg učenja. U tom slučaju učenici, kad god im se ukaže prilika, izbjegavaju zadaće koje zahtijevaju više truda i opiru se ispitivanjima zbog straha da će pogriješiti. Mnogi učenici koji postižu konstantno lošije rezultate u uspjehu i vjeruju da su manje sposobni od drugih učenika što za posljedicu ima probleme u nastavi, slobodnim aktivnostima, učenju, probleme sa drugim učenicima, nastavnicima, školom, porodicom i društvenom sredinom, odnosno pojavi neprihvatljivih oblika ponašanja. Tako počinju da zaostaju u školi za ostalim učenicima jer prestaju da ulažu trud u učenje jer im učenje donosi neuspjehe. Međutim, uspješnijim učenicima u takvoj razrednoj atmosferi uprkos tome dobro ide. *Uspjeh je stepen u kojem su učenici trajno usvojili nastavni program, znanja, vještine i navike.* Evaluacija u nastavi je proces praćenja, provjeravanja i vrednovanja. Ocjena je sredstvo koje mjeri znanja učenika iz određene oblasti (Čolaković, Musić, 2012.).

Elementi ocjenivnja znanja:

- Ocjena nedovoljan (1) za nepoznavanje činjenica, ćutanje i neučestvovanje u radu
- Dovoljan (2) nagađanje u izlaganju, pogrešno interpretiranje i netačno potupanje
- Dobar (3) opisivanje, pronalaženje adekvatnih izraza, kopiranje izlaganja u radu
- Vrlo dobar (4) objašnjava jasno i razgovjetno i upoređuje, pronalazi slično u različitom i obrnuto
- Odličan (5) rekonstrukcija, prerada prvobitne koncepcije slobono logičko interpretiranje, stvaranje sistema znanja, umjeća i navika.

Ocjenjivanje je najkraće rečeno postupak kojim se na ugovoreni način izražava uspjeh učenika pri čemu skala ocjena može biti različita (1,2,3,4,5). Redovno praćenje napredovanja učenika, vrednovanje i ocjenjivanje njegovih dostignuća su sastavni dio vaspitno obrazovnog rada. Permanentno praćenje, vrednovanje i ocjenjivanje znanja i napredovanje učenika je neophodno, a prije svega utiče na interes, zalaganje i motivisanost učenika (Čolaković, Musić, 2012.). Danas u nastavnoj praksi naših škola postoji velika šarolikost kada je u pitanju vrednovanje i ocjenjivanje, šta će se uzeti u obzir, koji kriteriji, koji modaliteti i indikatori, šta treba uvažavati i podsticati, a šta zanemariti i sprečavati. Slična šarolikost se javlja i kad je u pitanju davanje ocjene, njeno saopštavanje, obrazloženje, obavještanje roditelja, upoznavanje drugih nastavnika i učenika. Problemi su se javili uvođenjem opisnog ocjenjivanja pri čemu se od nastavnika traži detaljnije i konkretnije pismeno zapažanje, procjenjivanje, ocjenjivanje i obrazlaganje napredovanja i uspjeha učenika. Ocjenjivanje je sastavni dio nastavnog procesa, bez kojeg se isti ne može realizovati. Ocjenjivanjem se provjeravaju, vrednuju i evidentiraju dostignuća učenika. Provjeravanje i ocjenjivanje imaju ulogu kako u procesu podučavanja, tako i u procesu učenja. Način provjeravanja i ocjenjivanja utiče na to kako će učenici učiti, kakvo će znanje usvojiti i kakav će stav prema učenju i znanju zauzeti. Na napredak u učenju utiče provjeravanje znanja koje daje informaciju o tome kako treba krenuti. Nastavnik koji provjeravanje poima kao sastavni dio učenja, smisao nastave vidi u tome da učenicima omogući izgradnju i produblivanje znanja kao i preuzimanje nadzora nad vlastitim učenjem, jer samo tako može bitno uticati na njihovo učenje. Dobra provjera znanja omogućava kvalitetno učenje. Na ocjenjivanje utiču subjektivni i objektivni faktori. Prilikom ocjenjivanja bi trebalo da se odbace svi subjektivni faktori nastavnika prema učeniku, da se zanemare njegove prethodne ocjene i da se učenik ocijeni na osnovu trenutno pokazanog znanja. Danas u nastavnom procesu se mnogo pažnje posvećuje dilemi koje ocjenjivanje je efikasnije, brojčano ili opisno? Neki autori smatraju da je brojčano ocjenjivanje prevaziđeno, i da se veća pažnja treba posvetiti opisnom ocjenjivanju, u kojem učenici postižu bolji uspjeh. Također, postoji mišljenje da je brojčano ocjenjivanje preusko i kruto. Za razliku od brojčanog ocjenjivanja, opisno ocjenjivanje uzima u obzir i ponašanje učenika u školskoj sredini, motivaciju, potrebe, želje, interesovanja učenika, sposobnosti, radne navike, način učenja i sticanje znanja. Opisno ocjenjivanje je dobar početak za učenike zbog toga što je to prvi susret sa nastavnim procesom, u kojem učenici nemaju strah od ocjene. Ipak, opisno ocjenjivanje je pokazalo niz slabosti, a jedna od njih je da nastavnici pristupaju različito pri čemu dolaze do punog izražaja subjektivne razlike u mišljenjima i stavovima, načinu praćenja i vođenju evidencije, formulisanju konstatacija na osnovu kojih se o učeniku, njegovom odnosu prema radnim obavezama, napredovanju, uspjehu, razvijenosti, sposobnosti, nivoa usvojenog znanja (zna, ne zna, ne uči) i sl. ne može steći pravi uvid, pri čemu se nameće zaključak da sami nastavnici ne znaju šta treba uzeti u obzir prilikom ocjenjivanja. Tradicionalno školsko ocjenjivanje je specifična situacija u kojoj nastavnik igra glavnu ulogu, nastavnik je mjerilac (onaj koji mjeri) i mjerni instrument (ono čime se mjeri). Danas u zahtjevima koji se postavljaju školi i nastavniku tokom procesa ocjenjivanja, nastavnik bi trebalo da bude mjerilac isto onoliko koliko i sam učenik. Ocjenjivanje se odnosi na davanje ocjene, dok evaluacija pored toga obuhvata i proces praćenja cjelokupne ličnosti. Ocjenjivanjem utvrđujemo da li je učenik stekao

određena znanja, savladao gradivo koje je propisano nastavnim planom i programom (Čolaković, Musić, 2012.).

Vrste ocjenjivanja

Ocjena i uspjeh učenika u nastavnim predmetima za određeni razred služi kao osnova za izvođenje prosječne ocjene opšteg školskog uspijeha. Funkcije ocjene su: dijagnostičke, informativne, razvojno stimulativne i regulativne. U praksi su zastupljene dvije vrste ocjenjivanja: brojčano (numeričko) i opisno ocjenjivanje. Brojčano (numeričko) ocjenjivanje obuhvata petočlanu skalu od 5 do 1, u kojoj je 5 najviša ocjena, a 1 najniža, negativna ocjena – nedovoljan 1. (Tomić, Osmić, 2006, str. 299-302.).

Prema istim autorima, opisno ocjenjivanje ima prednosti nad brojčanim ocjenjivanjem koje se ogledaju u sledećem:

- Pomaže nastavniku da svestranije upozna učenika i njegov rad i da ga na taj način prikaže,
- Omogućuje tananije diferenciranje dostignuća učenika,
- Obezbeđuje individualiziran pristup,
- Uspješnije izražava dinamiku i tendenciju dostignuća učenika ,
- Uzima u obzir sve manifestacije učenikovog rada što na učenike djeluje podsticajno,
- Raščlanjivanjem u opisnom ocjenjivanju može se prikazati ne samo nivo uspjeha već i njegovi različiti aspekti,
- Opsino ocjenjivanje omogućava prikazivanje različitih aspekata uspjeha učenika i ima širi i kompleksniji mjerni radijus,
- Ono pruža mogućnost za šire i objektivnije sagledavanje pojedinih aspekata učenikovog razvoja i pruža detaljniji i pregledniji uvid i u vaspitne rezultate.

U nedostatke opisnog ocjenjivanja pomenuti autori ubrajaju:

- Nedovoljna stručno – metodička osposobljenost nastavnika,
- Praćenje rada i napredovanja učenika traži ogroman napor od strane nastavnika,
- Prisutnost subjektivizma u praćenju, provjeravanju i vrednovanju učenika,
- Šablonizam u tekstualnim izvještajima uz prečeste formulacije: „trudi se u radu“, „nedovoljno je aktivan“, „zadovoljava“, itd. (Čolaković, Musić, 2012.).

Najviše je zastupljeno brojčano i opisno ocjenjivanje, a pored ta dva sistema navode još I poensko ocjenjivanje , ocjenjivanje putem testova znanja, kombinovano ocjenjivanje,formativno ocjenjivanje, sumativno ocjenjivanje, normativno ocjenjivanje, dijagnostičko ocjenjivanje,interno ocjenjivanje, eksterno ocjenjivanje, neformalno ocjenjivanje ,formalno ocjenjivanje , trajno ocjenjivanje, jednokratno ocjenjivanje. U praksi su zastupljene dvije vrste ocjenjivanja: brojčano (numeričko) i opisno ocjenjivanje. Brojčano (numeričko) ocjenjivanje obuhvata petočlanu skalu od 5 do 1, u kojoj je 5 najviša ocjena, a 1 najniža, negativna ocjena – nedovoljan 1 (Tomić, 2006.). opisno ocjenjivanje ima prednosti nad brojčanim ocjenjivanjem koje se ogledaju u sljedećem: pomaže nastavniku da svestranije upozna učenika i njegov rad; omogućuje tananije diferenciranje dostignuća učenika; obezbeđuje individualizovan pristup; uspješnije izražava dinamiku i tendenciju dostignuća učenika (Čolaković, Musić).

Uključivanje učenika u postupak vrednovanja i ocjenjivanja

Uključivanjem učenika u ocjenjivanje može se koristiti metod bodovanja – postignuće. Nastao je kao praktična primjena učenja teoretičara motivacije. Suština primjene ove metode je postignuće da učenici znaju šta se tačno od njih traži, da imaju vremena da se pripreme i da nema faktora iznenađenja. Posle ili u toku obrade nastavne jedinice učeniima se daju bodovi za ovladavanje nastavnim sadržajima. Bodovi se daju analitički (svaka informacija se boduje u zagradi pored sadržaja da bi učenici znali koliko će savladavanjem određene informacije dobiti poena). Na kraju nastavne jedinice daje se skala o iznosu bodova za svaku ocjenu. U tom slučaju učenici ne znaju koja će pitanja biti na testu ili pri provjeri znanja. Prednosti ovog metoda su: učenici tačno znaju šta im se traži za ocjenu, učenici mogu sami sebi dati cjenu koja se neće razlikovati od nastavnikove, bodovanje se može primijeniti i individualno i u grupi, razvija se odgovornost kod učenika jer su svjesni da sami odlučuju o svom uspjehu. Primjena ovih metoda omogućava stvaranje vrlo povoljne emocionalne klime prilikom učenja što doprinosi i visokom nivou motivacije učenika. Značajno je i to da se ove metode mogu kombinovati sa tradicionalnom nastavom. Prema tome, nastavnik ne mora radikalno mijenjati svoju praksu i svoja ranija iskustva da bi koristio ove metode rada.

Postiže se nekoliko ciljeva: osjećaj kontrole nad uspjehom i stvara se motivacija za rad, usvaja kriterije i razvija vještinu ocjenjivanja i realnije vrednovanje svog i tuđeg uspjeha, prihvatanje ocjene i postaje neovisan o vanjskoj procjeni i kontroli. Ocjenjivanje učenika u parovima učenici upoređuju svaku procjenu osobe s osobinama drugog pojedinca koji je procijenjen u opštim okvirima: jednak, bolji ili lošiji. O tome koliko učenik pravilno procjenjuje svoju ličnost zavisi vrlo mnogo: karakter, emocije, odnos s okolinom. Samoprocjena počiva na samopoznanju. Posebno obilježje samoocjena dobija u poređenju s ocjenom drugog. U sastavljanju i primjeni skala za samoprocjenjivanje učenika treba težiti što većoj konkretizaciji pitanja iz života i izv. škole. Samoprocjena neće nikada biti jedini način upoznavanja učenika, jer nas ona upućuje samo na to kako se učenik odnosi prema sebi i kako shvata okolinu. Za dublje i potpunije poznavanje učenika nužne su procjene nastavnika, roditelja i ostalih učenika (Čolaković, Musić).

METODOLOŠKI OKVIR ISTRAŽIVANJA

Predmet ovog rada je ocjenjivanje učenika, kao i uticaj lošije ocjene od očekivane iz neke od vještina na psihu djeteta, a problem istraživanja je način ocjenjivanja vještina učenika u osnovnoj školi. Cilj rada je da ispita stavove nastavnika, učenika i roditelja o ovom pitanju kako bi se dobila slika o stvarnom stanju u našim osnovnim školama kada je u pitanju ocjenjivanje vještina učenika. Ciljevi istraživanja u ovom radu su društveni ciljevi čijim ostvarivanjem se dolazi do novih korisnih saznanja o aktuelnom načinu ocjenjivanja i opravdanosti takve vrste ocjenjivanja učenika, a to su:

- Sagledati način na koji se učenici ocjenjuju iz muzičkog, likovnog i fizičkog vaspitanja,
- Kakvi problemi se javljaju pri ocjenjivanju pomenutih predmeta,
- Kakva su osjećanja učenika koji misle da su „oštećeni“ ocjenom.

Hipotetički okvir istraživanja u ovom radu čini jedna opšta (generalna) i četiri posebne hipoteze istraživanja.

Glavna hipoteza ovog rada glasi: „Učenici više vole časove likovnog, muzičkog i fizičkog vaspitanja nego matematike i maternjeg jezika“.

Prva pomoćna hipoteza: „Ocjene iz vještina (likovnog, muzičkog i fizičkog vaspitanja) su više nego iz matematike i maternjeg jezika“.

Druga pomoćna hipoteza: „Učenici koji su postigli slabije rezultate iz maternjeg jezika i matematike, lakše podnose i druge vrste „poraza“ i slabije ocjene iz vještina, čak i kada smatraju da su zaslužili višu ocjenu, dok odlični učenici to teže podnose“.

Treća pomoćna hipoteza: „Svi učenici imaju petice iz vještina (likovnog, muzičkog i fizičkog vaspitanja)“.

Četvrta pomoćna hipoteza: „Učenici više vole brojčano ocjenjivanje vještina (likovnog, muzičkog i fizičkog vaspitanja) iz razloga što im te ocjene popravljaju ukupan prosjek ocjena“.

U radu su korištene deskriptivne metode, od tehnika korištene su tehnika posmatranja, anketiranje, testiranje i rad na pedagoškoj dokumentaciji, a od instrumenata korištenis su fotoaparat, anketni upitnici kombinovanog tipa, testovi znanja i Dnevnici rada nastavnika u školi. Iz populacije učenika grada Bijeljina uzet je uzorak od 100 učenika šestog, sedmog, osmog i devetog razreda Osnovne škole „Knez Ivo od Semberije“ u Bijeljini, područno odjeljenje Koviljuše. Ispitano je i 17 nastavnika razredne i predmetne nastave osnovnih škola na teritoriji opštne Bijeljina. Istraživanje je sprovedeno u aprilu 2016. godine.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

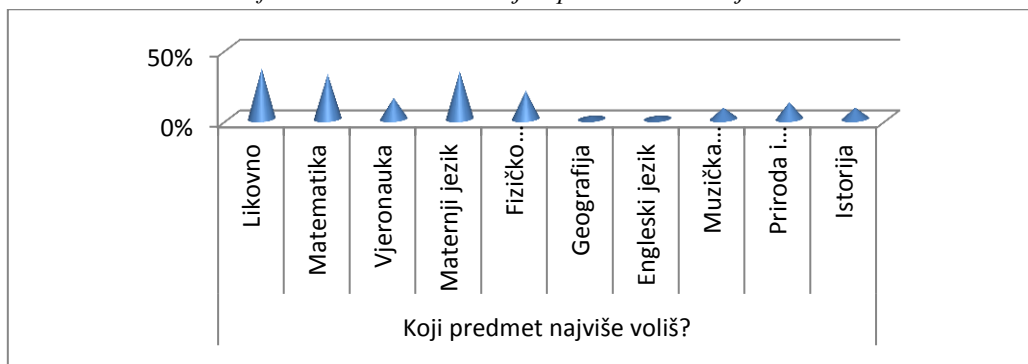
U ovom dijelu rada prikazani su i analizirani rezultati ispitivanja učenika u osnovnoj školi o ocjenama iz vještina, matematike i sprskog jezika. Anketiranjem utvrđeno je koje ocjene učenici imaju iz pomenutih predmeta, da li su zadovoljni ocjenama i šta misle o predmetima koje uče. Također su dati i rezultati ispitivanja mišljenja nastavnika o načinu ocjenjivanja vještina, da li je brojčano ocjenjivanje vještina ispravan način vrednovanja i zašto. Rezultati su prikazani tabelarno, opisno i grafički.

Tabela br .1.:Uspjeh ispitanih učenika na kraju polugodišta

Uspjeh ispitanih učenika na kraju polugodišta				
5	4	3	2	1
34%	42%	16%	6%	2%

Iz tabele vidimo da je najviše bilo vrlo dobrih učenika (42%), odličnih 34%, dobrih 16%, dovoljnih 6%, a učenika koji su imali slabu ocjenu 2%.

Grafikon br.1.: Predmeti koje ispitanici najviše vole

Iz grafikona vidimo da ispitanici najviše vole likovno vaspitanje (36%), maternji jezik 34%, matematiku 32% ispitanika, fizičko vaspitanje 20%, vjeronauku 15%, prirodu i društvo 12% ispitanika, 8% ispitanika najviše voli muzičku kulturu, a engleski i geografiju po 2% ispitanika.

Tabela br.2.: Zaključne ocjene iz izabranih omiljenih predmeta?

Zaključne ocjena izabranih omiljenih predmeta				
5	4	3	2	1
64%	9%	3%	0%	0%

Iz tabele vidimo da su učenici iz svojih omiljenih predmeta uglavnom imali zaključne petice, 64% ispitanika, zatim 9% ih je imalo četvorku i trojku samo 3% ispitanika, dvoje i jedinice nije niko imao iz svih omiljenog predmeta.

Tabela br.3.: Zadovoljstvo zaključnom ocjenom iz omiljenog predmeta

Da li ste zadovoljni zaključnom ocjenom iz svog omiljenog predmeta?	
DA	NE
93%	7%

Grafikon nam pokazuje da se 93% ispitanika zadovoljna zaključnom ocjenom iz svog omiljenog predmeta, dok 7% učenika nije zadovoljno.

Tabela br.4.: Zaključna ocjena iz matematike

Zaključna ocjena iz matematike				
5	4	3	2	1
36%	30%	22%	11%	1%

Tabela pokazuje zaključne ocjene ispitanika iz matematike pa tu zaključujemo da je 36% ispitanika imalo zaključnu ocjenu odličan pet, 30% vrlodobar četiri, 22% dobar tri, 11% dovoljan dva i 1% ispitanika je imalo negativnu zaključnu ocjenu iz matematike.

Tabela br.5.: Zaključna ocjena iz maternjeg jezika

Zaključna ocjena iz maternjeg jezika				
5	4	3	2	1
52%	24%	16%	7%	1%

Iz tabele vidimo da su 52% ispitana učenika imala zaključnu ocjenu odličan pet iz maternjeg jezika, 24% vrlo dobar četiri, dobar 16%, dovoljan 2% i 1% ispitnika je imalo negativnu zaključnu ocjenu.

Tabela br.6.: Zaključna ocjena iz muzičke kulture

Zaključna ocjena iz muzičke kulture				
5	4	3	2	1
94%	6%	0%	0%	0%

Tabela pokazuje da je 94% ispitanih učenika imalo odličan pet iz muzičke kulture, a 6% vrlo dobar četiri.

Tabela br.7.: Zaključna ocjena iz likovne kulture

Zaključna ocjena iz likovne kulture				
5	4	3	2	1
91%	9%	0%	0%	0%

Iz tabele vidimo da je 91% ispitanih učenika iz likovne kulture imalo zaključnu ocjenu odličan pet, dok je 9% ispitanih učenika imalo zaključnu ocjenu vrlo dobar četiri.

Tabela br.8.: Zaključna ocjena iz fizičkog vaspitanja

Zaključna ocjena iz fizičkog vaspitanja				
5	4	3	2	1
100%	0%	0%	0%	0%

Tabela nam pokazuje da je svih 100% ispitanih učenika imalo zaključnu ocjenu odličan pet iz fizičkog vaspitanja.

Tabela br.9.: Prikazuje mišljenja učenika o tome da li su muzičko, likovno i fizičko, jednako važni predmeti koliko i matematika i maternji jezik

Da li su vještine isto važni predmeti koliko i matematika i maternji jezik?	
DA	NE
69%	31%

Iz tabele se vidi da 69% ispitanih učenika smatra da su muzičko, likovno i fizičko vaspitanje jednako važni predmeti kao i matematika i srpski jezik, dok 31% ispitanih učenika misli suprotno.

Tabela br.10 .: *Obrazloženja mišljenja učenika o važnosti muzičkog, likovnog i fizičkog vaspitanja u odnosu na matematiku i maternji jezik*

Mišljenja učenika o važnosti predmeta	
Matematika i srpski jezik	Vještine (Muzičko, likovno i fizičko vaspitanje)
Matematika razvija mozak	Popravljaju raspoloženje
Matematika i maternji jezik su važniji	Volim da crtam
Zanimljivo	Zanimljivo
Volim da pišem sastave iz maternjeg jezika	Volim da pjevam
Volim da učim	Uživam u sportu
Maternji jezik i matematika su bitniji	Pravilno se razvijamo
Na svim predmetima se radi	Na svim predmetima se radi
Potrebne su za dalji život	Popravljaju prosjek
Volim da čitam	Od muzičkog i likovnog nemamo ništa
Matematika je teža	Ne treba mi u životu
Maternji jezik je važan da bi bili pismeni	Nema ništa važno da se nauči na likovnom i muzičkom

Odgovori učenika koji se najčešće ponavljaju, samo u drugačijoj formulaciji rečenice, prikazani u tabeli su: Matematika razvija mozak, matematika i maternji jezik su važniji, Popravljaju raspoloženje, Svi predmeti su važni, iz svakog predmeta se nešto nauči, volim da crtam, zanimljivo, volim da učim, volim da pišem sastave iz maternjeg jezika, volim da pjevam, uživam u sportu, matematika je teža, zabavno je, na svim predmetima se radi, popravljaju prosjek, volim da čitam, potrebne su za dalji život, maternji jezik i matematika su bitniji, od muzičkog i likovnog nemamo ništa, ne treba mi u životu, pravilno se razvijamo, maternji jezik je važan da bi bili pismeni, nema ništa važno da se nauči na likovnom i muzičkom.

Tabela br.11 .: *Da li su ispitani učenici nekada dobili nižu ocjenu od očekivane iz muzičkog, likovnog ili fizičkog vaspitanja?*

Da li si nekada dobio nižu ocjenu od očekivane iz neke vještine?	
DA	NE
54%	46%

Iz tabele vidimo da je 54% ispitanih učenika dobilo nižu ocjenu od očekivane iz neke od vještina (likovno,muzičko ili fizičko vaspitanje), dok 46% ispitanika nije.

Tabela br.12 .: *Osjećanja ispitanih učenika u trenutku dobijanja niže ocjene od očekivane iz vještina*

Osjećanja učenika u trenutku dobijanja niže ocjene od očekivane iz vještina	%
Tužno	42%
Ljuto	15
Ružno	4
Povrijeđeno	8

Krivo mi	22
Veoma krivo	5
Zbunjeno	2
Obično	2
Plakalo mi se	2
Iznenadeno	2

Iz tabele možemo da zaključimo da su se učenici koji su dobili nižu ocjenu od očekivane, iz vještina, osjećali tužno (42%), ljuto (15%), ružno (4%), povrijeđeno (8%), da im je bilo krivo i veoma krivo (27%), da su bili zbunjeni (2%) dobijanjem niže ocjene.

Tabela br.13: Ispitivanje nastavnika i roditelja o ocjenjivanju vještina učenika

Da li ste za brojčano ili opisno ocjenjivanje učenika u vještinama?	
BROJČANO	OPISNO
38%	62%

Iz tabele vidimo da je 38% ispitanih roditelja i nastavnika za brojčano ocjenjivanje, a 62% za opisno.

Tabela br.14.: Ispitivanje nastavnika i roditelja o ocjenjivanju vještina učenika

Koji način ocjenjivanja učenika u vještina je, po vašem mišljenju, bolji?	
Opisni	Brojčani
Ne bi trebali da kaznimo dijete ako nije talentovano da crta, pjeva ili za sport.	Na vještinama izvuku bolji prosjek.
Vještine su bitne za svestran razvoj djece, ali ne bi trebale da budu obaveza i moranje, nego da to rade iz ljubavi i s radošću, a ne za ocjenu.	Brojčane ocjene iz vještina povećavaju prosjek učeniku i razredni prosjek.
Ocjene iz vještina ne treba da utiču na opšti uspjeh.	Učenici više poštuju nastavnike kada se predmet ocjenjuje brojčano.
Ne utiče na prosjek, i uspjeh učenika je realniji	Svaki nastavnik cijeni svoj predmet.

Iz tabele vidimo razloge zbog kojih su neki nastavnici i roditelji više za opisno ocjenjivanje, a to su uglavnom iz razloga da se učenik ne bi oštetio ako nije talentovan za neku vještinu, dok su razlozi za brojčano ocjenjivanje uglavnom to da učenici iz vještina dobijaju više ocjene nego iz ostalih predmeta pa iz tog razloga imaju i bolji prosjek, a i ugled nastavnika koji predaju te vještine je veći ako daje brojčane ocjene.

Tabela br.15.: Ispitivanje nastavnika i roditelja o ocjenjivanju vještina učenika

Da li je u redu da učenik koji ima sve zaključene petice iz svih predmeta ima nižu ocjenu iz vještina?	
DA	NE
7%	93%

Iz tabele vidimo da je 93% ispitana nastavnika i roditelja protiv toga da učenik koji ima zaključene sve petice ima nižu ocjenu iz vještina, dok je 7% ispitanika za.

ZAKLJUČAK

S obzirom da je u našem školskom sistemu zastupljeno brojčano ocjenjivanje svih predmeta, javile su se neke sumnje u valjanost i mjerodavnost istih. Postavljaju se pitanja: Da li je urođeni talenat i vještina važniji od rada i truda učenika pa da se stavlja na isti novo ocjenjivanja. Da li učenik koji svojim trudom i radom uspije da savlada sve Nastavnim planom i programom predviđene obaveze za svoj uzrast, ali zbog fizičkog nedostatka ili jednostavno nedostatka talenta za muziku i crtanje treba da bude „kažnjen“ time da ne može imati sve petice, da ima nižu ocjenu iz vještine, dok za to vrijeme učenik koji ne uči dovoljno, ima zaključene „slabe“ četvorke (3,5 prosjek iz predmeta, što je zaključno 4) iz osnovnih predmeta (matematike, maternjeg jezika, prirode i društva), a petice iz vještina, ima isti uspjeh (odličan - pet) kao i onaj koji redovno uči i trudi se? Ako se već „ide u susret učeniku“, zašto to onda ne važi za sve učenike? Zar to nije nepošteno prema vrijednim i pametnim učenicima? Razmišlja li se o osjećanjima „oštećenih“ učenika? Ako smo dali višu ocjenu jednom učeniku koji je ne zaslužuje, onda bi trebali da je damo i ostalima, bez izuzetka. I onda niko ne bi bio nezadovoljan i ne bi iz škole nosili neprijatne emocije.

Glavna hipoteza ovog rada koja glasi: „Učenici više vole časove likovnog, muzičkog i fizičkog vaspitanja nego matematike i srpskog jezika“, nije u potpunosti potvrđena. Ispitivanjem učenika zaključeno je da najviše ispitanih učenika voli likovno vaspitanje (36%), zatim maternji jezik i matematiku, na četvrtom mjestu je fizičko vaspitanje (20%), zatim vjeronauka, priroda i društvo, a muzička kultura je na sedmom mjestu sa 8% ispitanika.

Prva pomoćna hipoteza koja glasi: „Ocjene iz vještina (likovnog, muzičkog i fizičkog vaspitanja) su više nego iz matematike i maternjeg jezika“, jeste potvrđena.

Iz rezultata istraživanja došli smo do zaključka da druga pomoćna hipoteza koja glasi: „Učenici koji su postigli slabije rezultate iz srpskog jezika i matematike, lakše podnose i druge vrste „poraza“ i slabije ocjene iz vještina, čak i kada smatraju da su zaslužili višu ocjenu, dok odlični učenici to teže podnose“ je potvrđena, čime zaključujemo da lošiji učenici bolje podnose nepravdu ako im je učinjena prilikom ocjenjivanja od boljih učenika.

Treća pomoćna hipoteza koja glasi: „ Svi učenici imaju petice iz vještina (likovnog, muzičkog i fizičkog vaspitanja)“ nie u potpunosti potvrđena. Anketiranje učenika pokazuje da je 94% ispitanih učenika imalo odličan uspjeh iz muzičke kulture, a 6% vrlo dobar, dok iz likovne kulture 91% ispitanih učenika je imalo zaključnu ocjenu odličan pet, a 9% ispitanih učenika imalo je zaključnu ocjenu vrlodobar četiri, dok iz fizičkog vaspitanja svi ispitani učenici su imali zaključene petice.

Anketiranjem učenika došlo se do zaključka da četvrta pomoćna hipoteza koja glasi: „Učenici više vole brojčano ocjenjivanje vještina (likovnog, muzičkog i fizičkog vaspitanja) iz razloga što im te ocjene popravljaju ukupan prosjek ocjena“, nije u potpunosti potvrđena. Lošiji učenici su uglavnom više opredjeljeni za brojčano ocjenjivanje dok su vrijedniji za opisno ili im je svejedno.

Ako uzmemo u obzir da ocjene iz svih predmeta moraju biti podsticaj u ličnom razvoju učenika iz ispitivanja učenika možemo zaključiti da način ocjenjivanja vještina koji je primjenjivan kod nekih nastavnika u u školi, nije bio u saglasnosti sa tim, te se kod djece manifestuje gubitkom volje za rad, nezainteresovanost i osjećanja koja su preovladavala kod „oštećenih“ učenika su se bila: tuga, ljutnja, zbnjenost... Značaj fizičkog vaspitanja (kao i drugih vještina) je neosporan, jer većina učenika se ne bavi sportom i časovi fizičkog vaspitanja dođu kao „spas“ za razvoj učenika. Ali, pri ocjenjivanju učenika, da li je urođena vještina važnija od znanja iz predmeta u koje su učenici uložili trud, vrijeme i napor da to nauče?! Zar je ravnopravno ocjenjivanje urođenih vještina i predmeta za koje učenici da bi ih naučili moraju da se potrudu, zaista opravdano i realno? Na to pitanje odgovarali su nastavnici i roditelji, od kojih se velika većina od 93% složila da učenik koji ima zaključene sve petice ne bi smio da ima nižu ocjenu iz vještina, dok je samo 7% ispitanika bilo suprotnog mišljenja. Ispitani učenici, svih 100 % imaju iz fizičkog vaspitanja zaključenu ocjenu odličan pet, iz muzičke kulture 94% ispitanika učenika ima peticu zaključenu, dok iz likovne kulture taj procenat je bio još niži - 91%. U odnosu na matematiku (36% ispitanika je imalo zaključenu peticu) i maternji jezik (52 % ispitanika učenika su imala zaključenu peticu) ocjene iz vještina su više.

Zanimljiv je podatak da omiljeni predmet za 36% ispitanih učenika je likovno vaspitanje, za 34% učenika je to maternji jezik 34%, a na trećem mjestu je matematiku kod 32% ispitanika učenika, dok je fizičko vaspitanje sa 20% na četvrtom mjestu, a muzička kultura na sedmom mjestu i to kod samo 8% ispitanih učenika. 69% ispitanih učenika smatra da su muzičko, likovno i fizičko vaspitanje jednako važni predmeti kao i matematika i maternji jezik, dok 31% ispitanih učenika misli suprotno.

69% ispitanih učenika opravdanje za tvrdnje da su vještine jednako bitne koliko matematika i maternji jezik su našli u sljedećem: Popravljaju raspoloženje, pravilno se razvijamo, svi predmeti su važni, iz svakog predmeta se nešto nauči, volim da crtam, zanimljivo, volim da učim, volim da pjevam, uživam u sportu, zabavno je, na svim predmetima se radi, popravljaju prosjek. Dok 31% ispitanih učenika opravdanje za tvrdnje da su vještine nisu jednako važne kao i matematika i maternji jezik su našli u tome da: Matematika razvija mozak, matematika i maternji jezik su važniji, matematika je teža, volim da pišem sastave iz maternjeg jezika, volim da čitam, potrebne su za dalji život, maternji jezik i matematika su bitniji, od muzičkog i likovnog nemamo ništa, ne trebaju mi u životu ni likovno ni muzičko, maternji jezik je važan da bi bili pismeni, nema ništa važno da se nauči na likovnom i muzičkom. 38% ispitanih roditelja i nastavnika smatra da je brojčano ocjenjivanje vještina bolje, a 62% opisno. Razlozi zbog kojih su neki nastavnici i roditelji više za opisno ocjenjivanje su uglavnom da se učenik ne bi ošteti ako nije talentovan za neku vještinu, dok su razlozi za brojčano ocjenjivanje uglavnom to da učenici iz vještina dobijaju više ocjene nego iz ostalih predmeta pa iz tog razloga imaju i bolji prosjek, a i ugled nastavnika koji predaju te vještine je veći ako daje brojčane ocjene.

LITERATURA

1. Mišurec, I., Rešić, S. (2011): „Standardi matematičkih kompetencija u nastavi matematike“, Tuzla
2. Musić, H., Čolaković, E. (2012): Ocjenjivanje uspjeha učenika, Tuzla
3. Musić, H. (2015): Didaktika, Mostar
4. Suzić, N., (2005): „Pedaogija za 21. vijek“, Banja Luka, 2005.

5. Tomić, R., Osmić, I. (2006): Didaktika, Tuzla

Internet:

- <http://mzu.sbnet.hr/files/suradnickoucenjeunastavi.pdf> (Bajrić Romana: SURADNIČKO UČENJE U NASTAVI)
- <http://www.osmackat.org.rs/fajlovi/pravilnik-o-ocenjivanju.pdf> (Pravilnik o ocjenjivanju OŠ „Milivoje Borović, Mačkat, 2009.)
- <http://www.shu.hr/downloads/pravilnik4x.pdf> (Prijedlog izmjena i dopuna pravilnika o načinu praćenja i ocjenivanja učenika u osnovnoj školi, gimnazijama te općeobrazovnih predmeta u strukovnm i umjetničkim školama, Zavod za školstvo Repblike Hrvatske
- <http://odgoj.com/dsgn/2011/11/znacaj-interakcije-i-komunikacije-u-razredu/> (značaj komunikacije i interakcije u grupi)
- <http://www.slideshare.net/vhrzica/nasa-skolaikompetencijeaxxivijek-pdf> (kompetencije)
- <http://kriticko.blogspot.com/> (kritičko mišljenje)
- <https://www.google.ba/> (prvilnik o ocjenjivanju)
- <http://www.scribd.com/doc> Metoda-ankete-upitnika-i-intervjua (anket i upitnik)

¹Nedžad Vuk

¹ Služba za odgoj, obrazovanje, mlade i sport, Mostar

**NIVO UČEŠĆA SREDNJIH ŠKOLA GRADA MOSTARA
NA ŠKOLSKIM SPORTSKIM TAKMIČENJIMA U ORGANIZACIJI SPORTSKOG
SAVEZA GRADA MOSTARA**

Stručni rad

Sažetak

Na prostoru Grada Mostara egzistira 21 srednja škola, od kojih je jedna privatna i jedna muzička škola koje nisu u potpunosti uključene u ovaj sistem školskih sportskih takmičenja. U svim takmičenjima u školskoj 2014/15 godini učestvovalo je svih 19 srednjih škola. Takmičenja su se odvijala u 8 sportskih grana, a učešće u svim aktivnostima uzeli su i dječaci i djevojčice. Srednje škole sudjeluju u takmičenjima sa različitim brojem učenika koji se kreće od minimalno 36 do maksimalno 148 učenika. Izraženo u postocima, od 24,3% do 100% od ukupno mogućeg broja učesnika jedne škole. Ukupno na školskim sportskim takmičenjima učestvovalo je 2.067 učenika i učenica ili 34,2% od ukupnog broja učenika i učenica srednjih škola Grada Mostara. Sveukupno mogući broj učesnika školskih sportskih takmičenja je 2.812 učenika i učenice ili 46,5% od ukupnog broja učenika i učenica srednjih škola Grada Mostara. Neophodno je povećati broj učenika koji učestvuju u školskim sportskim takmičenjima, a na način stimulisanja nastavnika tjelesnog odgoja koji su u najvećeoj mjeri odgovorni za kvalitetu takmičenja i broj takmičara.

Ključne riječi: Osnovna škola, Grad Mostar, školska sportska takmičenja

**LEVELS OF PARTICIPATION OF SECONDARY SCHOOL CITY OF MOSTAR
ON SCHOOL SPORTS COMPETITIONS ORGANIZED BY THE SPORTS FEDERATION
CITY OF MOSTAR**

Abstract

Professional work

In the area of the City of Mostar, there are 21 high schools, of which 1 of them are private schools and one music school are not included in this system of competing. In the school year of 2014/15, all 19 high schools participated in all the competitions. The competitions took place in 8 different branches of sport, where both boys and girls participated in the activities. High schools take part in competitions, participating with a different number of students. The number of students participating ranges from a minimum of 36 to a maximum of 148 students, expressed as a percentage ranging from 24,3% to 100% of the total possible number of participants of a school. Overall, there were 2.067 pupils, or 34,2% of the total number of students of the high schools in the City of Mostar, participating in the school competitions. The total possible number of participants of school sports competitions is 2.812 male and female pupils or 46,5% of the total number of students of high schools in the City of Mostar. It is necessary to increase the number of students who participate in school sports competitions, as a way of stimulating physical education teachers who are principally responsible for the quality of competition and number of competitors.

Keywords: High schools, the City of Mostar, school sports competitions

UVOD

Grad Mostar ima dugu tradiciju organizovanja školskih sportskih takmičenja za učenike osnovnih i srednjih škola. Školski sport, u atmosferi trenutnog društvenog trenda povećanja ovisnosti, devijantnog i društveno neprihvatljivog ponašanja djece i mladih, ima sve veću ulogu u prevenciji i suzbijanju takvih navika. Također, ciljevi i zadaci tjelesne i zdravstvene kulture ne mogu se ostvarivati samo putem redovnog nastavnog procesa, već putem odgojno-obrazovnog procesa u koji osim nastave spadaju vannastavni organizacijski oblici rada. Vannastavne aktivnosti ne provode se samo radi uspješnijeg ostvarivanja ciljeva i zadataka škole, nego prije svega u cilju zadovoljavanja interesa i autentičnih potreba učenika. Masovnijim učešćem na školskim sportskim takmičenjima stvara se mogućnost da talentovana djeca, koja se određenim sportovima bave rekreativno, budu uključena u rad klubova koji egzistiraju na prostoru Grada Mostara.

CILJ RADA

Cilj ovog rada je prikazati učešće srednjih škola na takmičenjima u organizaciji Sportskog saveza Grada Mostara, te utvrditi činjenično stanje o sudionicima istih, kako u brojčanom, tako i u smislu aktivnog djelovanja školskih sportskih sekcija. Prema podacima Odjela društvenih djelatnosti Grada Mostara iz 2015 godine, sve srednje škole imaju barem jedan vanjski sportski teren i 11 srednjih škola ili ukupno 58% ima sportske dvorane. Imajući u vidu navedene podatke kod prijave za takmičenja, prepreke u domeni materijalnih uslova kod većine škola ne bi smjele postojati.

ORGANIZACIJA ŠKOLSKIH SPORTSKIH TAKMIČENJA

Na prostoru Grada Mostara egzistira 21 srednja škola od kojih jedna privatna i jedna muzička škola koje nisu u potpunosti uključene u ovaj sistem školskih sportskih takmičenja. Osnovni zadatak Sportskog saveza Grada Mostara u domenu organizacije školskih sportskih takmičenja je saradnja sa školama i tijelima jedinica lokalne samouprave nadležnim za obrazovanje i sport, poticanje i praćenje aktivnosti školskog sporta, te organizacija i provođenje takmičenja. Pored velikog značaja održavanja ovih takmičenja u smislu promocije školskog sporta i omasovljavanja učešća djece i mladih u raznim vidovima sportskih aktivnosti, nemjerljiv je značaj u integraciji Grada kroz sport i sportske aktivnosti. Unatoč svim poteškoćama i problemima sportske aktivnosti učenika su vrlo razvijene i u njima učestvuje izuzetno veliki broj učenika svih uzrasta. U svim takmičenjima u školskoj 2014/15 godini učestvovalo je svih 19 srednjih škola koje su u redovnom sistemu obrazovanja. Takmičenja su se odvijala u 8 sportskih disciplina, a učešće u svim disciplina imali su dječaci i djevojčice, osim u rukometu gdje su bile zastupljene samo djevojčice. Kroz školska sportska takmičenja s učenicima, kao voditelji aktivnosti, rade visokoobrazovani kadrovi koji mogu i znaju odgovoriti zahtjevima stručnog i pedagoškog rada s djecom i mladima. Sportske aktivnosti u školskom sportu prilagođene su potrebama, interesima i zahtjevima svakog učenika, te njegovim sposobnostima. Na taj način školski sport igra ključnu ulogu u stvaranju navika redovnog cjeloživotnog bavljenja sportskim aktivnostima, što je važan činilac zdravog društva.

Tabela 1. Takmičenja srednjih škola-prikaz učešća po sportovima

Naziv škole	ATLETIKA		ODBOJKA		KOŠARKA		STOLNI TENIS		RUKOMET	ŠAH	CROS		NOGOMET	UČEŠĆE
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	Ž	M+Ž	M	Ž	M	%
Srednja medicinska škola Mostar		N		3		3					N	N		76,92
Srednja medicinska škola Sestara milosrdnica Mostar		3							1		N	N		84,62
JU Srednja elektrotehnička škola Mostar	2			N				N	N					76,92
Srednja građevinska škola Jurja Dalmatinca Mostar						N			3			3	3	92,31
Srednja ekonomska škola Joze Martinovića	3		2		2	2	2	1	2		3	1		100,00
JU Srednja ekonomska i ugostiteljsko-turistička škola Mostar									N		N	N		76,92
Srednja građevinska škola Mostar	N	N						N	N	N	N	N		46,15
Srednja turističko-ugostiteljska škola			N		N	N		N	N	N	N	N		38,46
JU Srednja tekstilna i poljoprivredna škola Mostar	N		N			N			N		N	N		53,85
JU Srednja mašinsko-saobraćajna škola Mostar									N		N	N		76,92
JU Druga gimnazija Mostar		2		1						1	N	N		84,62
Srednja prometna škola Mostar						N				N				69,23
Srednja škola likovnih umjetnosti Gabrijel Jurkić Mostar	N		N	N	N	N		N	N	N	N	N		23,08
Gimnazija fra Grge Martića Mostar		1	3			1	1	2		3	2			100,00
Srednja elektrotehnička škola Ruđera Boškovića			1		1			N	N	2		N		76,92
Gimnazija Mostar				2			3				2			100,00
Srednja strojarska škola Fausta Vrančića Mostar					3					N	N		1	84,62
Karadžozbegova medresa	1	N				N		N	N		1	N	2	61,54
Koledž ujedinjenog svijeta UWC	N	N	N			N		N	N		N	N		38,46

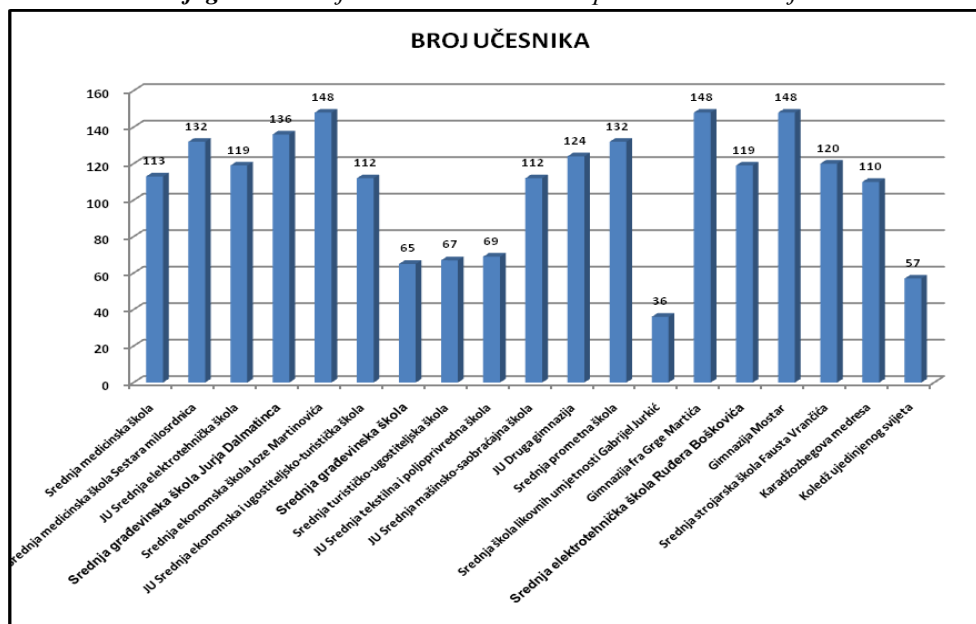
Tabela 1. prikazuje učešće škola na pojedinim takmičenjima. Slovom „N“ označena su takmičenja na kojima škola nije učestvovala, a brojana oznaka je zauzeto mjesto na takmičenju. Kolona „UČEŠĆE“ prikazuje procentualno učešće škola na školskim sportskim takmičenjima koje se održavalo u 8 disciplina, a u kojima su škole mogle biti zastupljene sa 13 takmičarskih ekipa, od čega 6 muških i 6 ženskih ekipa, te jedna mješovita ekipa koja se takmičila u šahu. Maksimalnu zastupljenost od 100% imale su Gimnazija Mostar, Gimnazija Fra Grge Martića i Srednja ekonomska škola Joze Martinovića, dok su Srednja škola likovnih umjetnosti Gabrijel Jurkić sa 23,08% i Koledž ujedinjenog svijeta UWC sa 38,46% imali najmanju zastupljenost ekipa na školskim sportskim takmičenjima. Prema pravilniku o bodovanju ekipnog uspjeha škola, najveći broj bodova zauzela je Srednja ekonomska škola Joze Martinovića sa osvojena 2 prva, 5 drugih i 2 treća mjesta, što je ujedno i najviše plasmana među prva tri mjesta.

Tabela 2. Takmičenja srednjih škola-prikaz broja učesnika po sportovima

Naziv škole	ATLETIKA		ODBOJKA		KOŠARKA		STOLNI TENIS		RUKOMET	ŠAH	CROS		NOGOMET	BROJ UČESNIKA
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	Ž	M+Ž	M	Ž	M	
Srednja medicinska škola Mostar	19	0	12	12	12	12	5	5	12	0	0	12	12	113
Srednja medicinska škola Sestara milosrdnica Mostar	19	19	12	12	12	12	5	5	12	0	0	12	12	132
JU Srednja elektrotehnička škola Mostar	19	19	12	0	12	12	5	0	0	4	12	12	12	119
Srednja građevinska škola Jurja Dalmatinca Mostar	19	19	12	12	12	0	5	5	12	4	12	12	12	136
Srednja ekonomska škola Jozе Martinovića	19	19	12	12	12	12	5	5	12	4	12	12	12	148
JU Srednja ekonomska i ugostiteljsko-turistička škola Mostar	19	19	12	12	12	12	5	5	0	4	0	0	12	112
Srednja građevinska škola Mostar	0	0	12	12	12	12	5	0	0	0	0	0	12	65
Srednja turističko-ugostiteljska škola	19	19	0	12	0	0	5	0	0	0	0	0	12	67
JU Srednja tekstilna i poljoprivredna škola Mostar	0	19	0	12	12	0	5	5	0	4	0	0	12	69
JU Srednja mašinsko-saobraćajna škola Mostar	19	19	12	12	12	12	5	5	0	4	0	0	12	112
JU Druga gimnazija Mostar	19	19	12	12	12	12	5	5	12	4	0	0	12	124
Srednja prometna škola Mostar	19	19	12	12	12	0	5	5	12	0	12	12	12	132
Srednja škola likovnih umjetnosti Gabrijel Jurkić Mostar	0	19	0	0	0	0	5	0	0	0	0	0	12	36
Gimnazija fra Grge Martića Mostar	19	19	12	12	12	12	5	5	12	4	12	12	12	148
Srednja elektrotehnička škola Rudera Boškovića	19	19	12	12	12	12	5	0	0	4	12	0	12	119
Gimnazija Mostar	19	19	12	12	12	12	5	5	12	4	12	12	12	148
Srednja strojarska škola Fausta Vrančića Mostar	19	19	0	12	12	12	5	5	12	0	0	12	12	120
Karadžozbegova medresa	19	0	12	12	12	12	5	0	0	4	12	0	12	100
Koledž ujedinjenog svijeta UWC	0	0	0	12	12	12	5	0	0	4	0	0	12	57

Tabela 2. brojčano prikazuje angažovanje učenika svih srednjih škola na takmičenjima u odgovarajućim disciplinama, sa ukupnim brojem angažovanih učenika po školama. Kolona „BROJ UČESNIKA“ prikazuje ukupan broj učesnika na školskim sportskim takmičenjima koje se održavalo u 8 disciplina, a u kojima su škole mogle biti zastupljene sa maksimalno 148 učesnika. Maksimalnu zastupljenost od 148 učesnika imale su Gimnazija Mostar, Gimnazija Fra Grge Martića i Srednja ekonomska škola Jozе Martinovića, dok su Srednja škola likovnih umjetnosti Gabrijel Jurkić sa 36 i Srednja građevinska škola sa 65 učesnika imale najmanju zastupljenost učesnika na školskim sportskim takmičenjima.

Dijagram 1. Broj učesnika na školskim sportskim takmičenjima

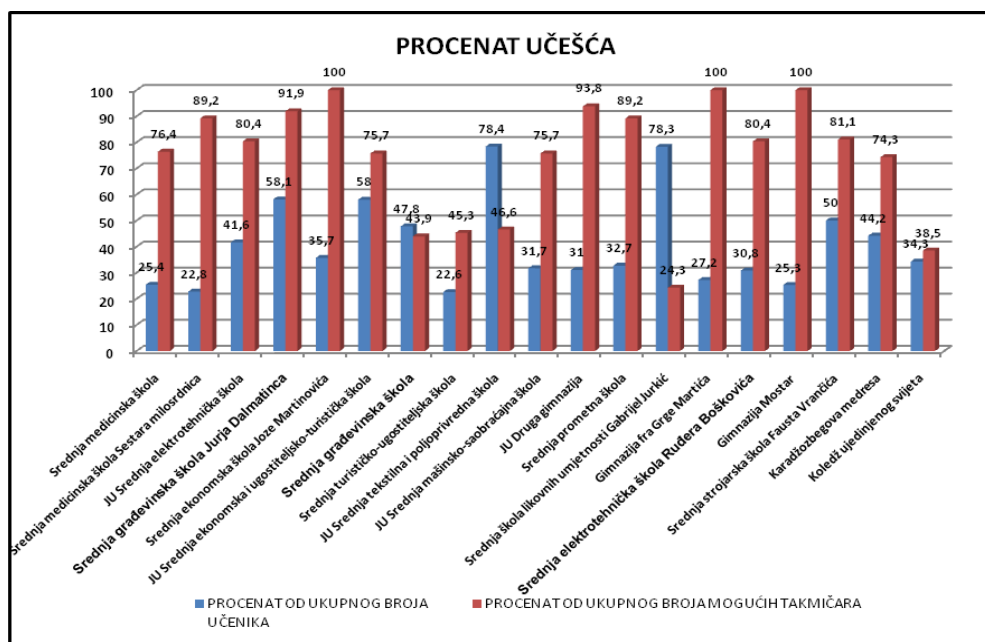
Dijagram 1. grafički i brojčano prikazuje ukupan broj angažovanih učenika po školama na školskim sportskim takmičenjima.

Tabela 3. Procenat takmičara od ukupnog broja učenika

Naziv škole	Ukupan broj učenika			UČEŠĆE BROJ TAKMIČARA	PROCENAT OD UKUPNOG BROJA	
	M	Ž	UKUPNO		UČENIKA	MOGUĆIH TAKMIČARA
Srednja medicinska škola Mostar	161	282	443	113	25,5	76,4
Srednja medicinska škola Sestara milosrdnica Mostar	112	466	578	132	22,8	89,2
JU Srednja elektrotehnička škola Mostar	258	28	286	119	41,6	80,4
Srednja građevinska škola Jurga Dalmatina Mostar	177	57	234	136	58,1	91,9
Srednja ekonomska škola Jozе Martinovića	114	300	414	148	35,7	100,0
JU Srednja ekonomska i ugostiteljsko-turistička škola Mostar	81	112	193	112	58,0	75,7
Srednja građevinska škola Mostar	73	63	136	65	47,8	43,9
Srednja turističko-ugostiteljska škola	161	129	296	67	22,6	45,3
JU Srednja tekstilna i poljoprivredna škola Mostar	24	64	88	69	78,4	46,6
JU Srednja mašinsko-saobraćajna škola Mostar	298	55	353	112	31,7	75,7
JU Druga gimnazija Mostar	113	287	400	124	31,0	83,8
Srednja prometna škola Mostar	233	171	404	132	32,7	89,2
Srednja škola likovnih umjetnosti Gabrijel Jurkić Mostar	17	29	46	36	78,3	24,3
Gimnazija fra Grge Martića Mostar	200	344	544	148	27,2	100,0
Srednja elektrotehnička škola Ruđera Boškovića	366	20	386	119	30,8	80,4
Gimnazija Mostar	202	383	585	148	25,3	100,0
Srednja strojarška škola Fausta Vrančića Mostar	184	56	240	120	50,0	81,1
Karadžozbegova medresa	135	114	249	110	44,2	74,3
Koledž ujedinjenog svijeta UWC	63	103	166	57	34,3	38,5
	2972	3063	6041	2067	34,2	

Tabela 3. prikazuje broj učenika u školama, muških, ženskih i ukupan broj kao i broj učenika-takmičara koji su učestvovali na školskim sportskim takmičenjima. U kolonama procenat prikazan je procenat učešća na školskim sportskim takmičenjima od ukupnog broja učenika, te procenat učešća od ukupno mogućeg broja učenika-takmičara, koji po prijavnim listama ukupno iznosi 148 takmičara. Ukupan broj učenika srednjih škola Grada Mostara, koje su uzele učešće u školskim sportskim takmičenjima u organizaciji Sportskog saveza Grada Mostara, za školsku 2014/15 godinu iznosi 6.041, a od toga je 2.067 ili 34,2% učenika učestvovalo u školskim sportskim takmičenjima.

Dijagram 2. Procenat zastupljenosti takmičara u odnosu na ukupan broj učenika

Dijagram 2. Grafički i brojčano prikazuje procenat zastupljenosti učenika-takmičara u odnosu na ukupan broj učenika i procenat učesnika od ukupno mogućeg broja učenika-takmičara. Najveći procenat zastupljenosti učenika u školskim sportskim takmičenjima imaju Srednja tekstilna i poljoprivredna Škola sa 78,4% i Srednja škola likovnih umjetnosti Gabrijel Jurkić sa 78,3 % od ukupnog broja učenika. Najmanji procenat zastupljenosti učenika u školskim sportskim takmičenjima ima Srednja turističko-ugostiteljska škola Mostar sa 22,6% te Srednja medicinska škola Sestara milosrdnica Mostar sa 22,8% od ukupnog broja učenika. Najveći procenat učešća od ukupno mogućeg broja učenika-takmičara imaju Gimnazija Mostar, Gimnazija Fra Grge Martića i Srednja ekonomska škola Jozе Martinovića, sa 100% ili učešće svih 148 učenika-takmičara. Najmanji procenat učešća od ukupno mogućeg broja učenika-takmičara imaju Koledž ujedinjenog svijeta UWC sa 38,5% i Srednja škola likovnih umjetnosti Gabrijel Jurkić sa 24,3% od ukupno 148 učenika-takmičara. Različiti brojevi učenika u školama prikazuju i različite procenat zastupljenosti u školskim sportskim takmičenjima, tako da i pored zastupljenosti ukupnog proja učesnika od 100 % kod Gimnazije Mostar daje procenat učešća ukupnog broja učenika od 25,3%, za Gimnaziju Fra Grge Martića 27,2%, te za Srednju ekonomsku školu Jozе Martinovića 35,7%, dok Srednja škola likovnih umjetnosti Gabrijel Jurkić ima procenat 24,3% od ukupno mogućeg broja učesnika i 78,3% od ukupnog broja učenika.

ZAKLJUČAK

Osnovni cilj ovog rada bio je samo prikaz sudjelovanja srednjih škola, odnosno školskih ekipa na školskim sportskim takmičenjima. Na osnovu dobivenih rezultata zaključujemo da sve srednje škole sudjeluju u takmičenjima sa različitim brojem učenika koji se kreće od minimalno 36 do maksimalno 148 učenika. Izraženo u postocima, od 24,3% do 100% od ukupno mogućeg broja učesnika jedne škole. Ukupno na školskim sportskim takmičenjima učestvovalo je 2.067 učenika i učenica ili 34,2% od ukupnog broja učenika i učenica srednjih škola Grada Mostara. Sveukupno mogući broj učesnika školskih sportskih takmičenja je 2.812 učenika i učenica ili 46,5% od ukupnog broja učenika i učenica srednjih škola Grada Mostara. Pojedini sportovi dominiraju, dok za ostale postoji slab ili gotovo nikakav interes, a razloge ovakvih rezultata nalazimo i u afinitetu pojedinih profesora tjelesnog odgoja prema određenim sportovima, kao i zainteresiranosti za rad sa učenicima u sklopu vannastavnih aktivnosti. Da bi se povećao broj učesnika školskih sportskih takmičenja u školama koje su ostvarile minimalno učešće na istim, neophodno je da direktori i menadžment škola motivišu profesore tjelesnog odgoja i obezbjede uslove za rad sportskih sekcija u školama. Neophodno je povećati broj učenika koji učestvuju u školskim sportskim takmičenjima, a na način stimulisanja profesora tjelesnog odgoja koji su u najvećoj mjeri odgovorni za kvalitetu takmičenja i broj takmičara. Također, u sistemu školskog sporta neophodno je usmjeriti pozornost pronalaženju aktivnosti za one učenike koji nemaju interesa prema aktivnostima takmičarskog tipa.

LITERATURA

1. Sportski savez Grada Mostara (2015): Godišnji Bilten/Glasnik Školskih sportskih takmičenja/natjecanja u školskoj 2014/15, Mostar: Sportski savez Grada Mostara.
2. Služba za odgoj, obrazovanje, mlade i sport (2015): Statistički podaci o broju učenika Srednjih škola Grada Mostara u školskoj 2014/15 godini.

Internet:

www.ssgm.ba

¹Senad Turković, ²Admir Hadžikadunić, ³Muhamed Tabaković, ⁴Rijad Novaković

^{1,3} Fakultet sporta i tjelesnog odgoja Univerziteta u Sarajevu

²Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije

⁴Nastavnički fakultet Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru

PREDIKTIVNE VRIJEDNOSTI MOTORIČKIH SPOSOBNOSTI STUDENATA PRI SELEKCIJI I ODABIRU KADROVA ZA POTREBE MUP – a KANTONA SARAJEVO

Izvorni naučni rad

Sažetak

Predikcija uspjeha studenata Fakulteta za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije pri odabiru najboljih kandidata za potrebe Ministarstva unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo u činu Mlađi inspektor, sprovedena je na ukupnom selekcionom uzorku od 166 ispitanika prve godine Fakulteta za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije Univerziteta u Sarajevu. Ukupan uzorak je podijeljen na dva subuzorka koji čine studenti muškog pola (N = 101) i ženskog pola (N = 65). U ovom istraživanju prediktorski skup varijabli za procjenu uspješnosti u mogućoj selekciji studenata Fakulteta za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije za čin Mlađi inspektor u Ministarstvu unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo, predstavlja skupina od pet (5) izolovanih latentnih motoričkih dimenzija, koje su veoma bitne pri selekciji i odabiru kadrova za potrebe Ministarstva unutrašnjih poslova, u činu Mlađi inspektor. Uzorak kriterijskih varijabli čini ukupno pet motoričkih testova, koji koristi Ministarstvo unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo za selekciju ljudskih resursa i potencijala u činu Mlađi inspektor.

Ključne riječi: Motoričke sposobnosti, selekcija ljudskih resursa, predikcija

THE PREDICTIVE VALUE OF MOTOR SKILLS STUDENTS IN SCREENING AND SELECTION OF STAFF FOR THE MINISTRY OF THE INTERIOR – SARAJEVO CANTON

Abstract

Original scientific paper

Predicting the success of students of the Faculty of Criminology and Security Studies in selecting the best candidates for the Ministry of Interior of the Sarajevo Canton in the act younger inspector, was conducted on the total sample selection of the 166 subjects in the first year of the Faculty of Criminology and Security Studies, University of Sarajevo. The total sample is divided into two subgroups consisting of students males (N = 101) and females (N = 65). In this study, a set of predictor variables for evaluation of the possible selection of students of the Faculty of Criminology, Kriminologie and Security Studies to act younger inspector in the Ministry of Internal Affairs of Sarajevo Canton, represented by a group of five (5) isolated latent motor dimensions, which are very important in the selection and selection of staff for the Ministry of internal Affairs, with the rank of Junior inspector. Sample of criterion variables makes a total of five motor tests, which uses the Ministry of Internal Affairs of the Sarajevo Canton for the selection of human resources and potential to act younger inspector.

Keywords: Motor skills, selection of human resources, prediction

UVOD

U selekciji ljudskih resursa za potrebe policije, trebaju da dominiraju testovi koji procjenjuju motoričke sposobnosti, motoričke navike (vještine), odnosno motoričko ponašanje, potencijalnih kandidata. Testiranje motoričkih sposobnosti¹ je sistematsko korištenje odgovarajućih testova da se kvantifikuje motoričko ponašanje, sposobnosti i vještina (navika, motorički stereotip, motoričko znanje) u cilju predikcije motoričkog izvođenja ispitanika. Motoričkim testiranjima procjenjuju se veoma kompleksne sposobnosti čovjeka. Mjerenje manifestacija motoričkih sposobnosti podrazumijeva različite postupke u cilju dobijanja nekih kvantitativnih podataka. (Hadžikadunić i Turković, 2013). Procjena motoričkih sposobnosti, vrši se na osnovu odgovarajućih manifestnih indikatora (motoričkih zadataka u odgovarajućim motoričkim testovima), jer su motoričke sposobnosti latentnog karaktera² i zbog toga se mogu mjeriti. Ti postupci podrazumijevaju indirektna mjerenja, pa je potrebno imati više indikatora (motoričkih instrumenata, testova) o nekoj motoričkoj sposobnosti (Malacko i Rađo, 2004). Elementi koji se trenutno u praksi koriste u procesu odabira za prijem policijskih službenika u Upravi policije Ministarstva unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo³, ali i za provjeru stručne, radne i druge sposobnosti kandidata policijskih službenika su opće znanje, stepen motoričkih i funkcionalnih sposobnosti, zdravstveni status pojedinca (određen rezultatima prethodnog sistematskog zdravstvenog pregleda), i stepen obrazovanja. Stepen motoričkih sposobnosti, potencijalnih kandidata u Upravi policije Ministarstva unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo, osiguravaju elementarnu sigurnost u selekciji kandidata. Metode koje se koriste prilikom selekcije ljudskih resursa i potencijala za potrebe policije, prepoznata je u davnoj prošlosti, međutim, ti su selekcijski postupci bili utemeljeni na praktičnom iskustvu. Sa obzirom da kompleksnih istraživanja za procjenu motoričkih sposobnosti pri selekciji ljudskih potencijala i resursa za potrebe policije još uvijek nema, ovim istraživanjem želimo izvršiti predikciju, prognozu uspjeha studenata Fakulteta za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije u procesu odabira za prijem policijskih službenika u Upravi policije Ministarstva unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo. Isto tako, ovim istraživanjem, želimo doći do saznanja, koji su to limitirajući faktori za prijem studenata Fakulteta za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije u odnosu na drugu populaciju potencijalnih kandidata.

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Uzorak ispitanika

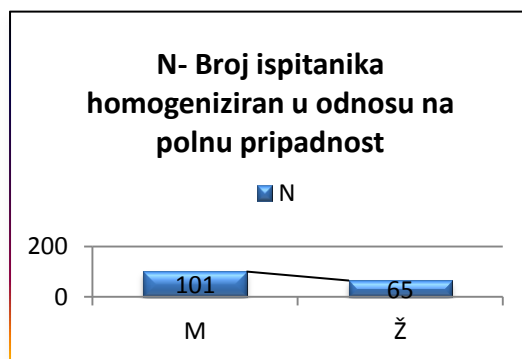
Ukupan uzorak definisan je iz populacije studenata Fakulteta za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije Univerziteta u Sarajevu. Ukupan uzorak čini 166 studenata i godine, starosne dobi od 19-29 godina, koji su u akademskoj 2013/14 pohađali redovnu nastavu sportskog odgoja na

¹ Pojam motoričkih sposobnosti, najčešće preveden u termin fizičke sposobnosti, pojavio se u radovima teoretičara tjelesnog odgoja krajem XIX i početkom XX vijeka. Osim termina "fizičke sposobnosti" u upotrebi su bili i drugi kao npr. "kretne osobine", "fizički kvaliteti", "kretni kvaliteti" i drugi. U posljednje vrijeme najčešće se primjenjuje termin motoričke sposobnosti koji se barem u eksperimentalnim istraživanjima, obično svodi na operacionalno definisane latentne dimezije izvedene iz nekog sistema mjernih instrumenata (Šošić i Rađo, 1998).

² Na području kineziologije, veoma često se susrećemo sa pojavama koje nisu direktno mjerljive i koje zahtijevaju primjenu tačno određenih metoda pomoću kojih možemo doći do podataka o zaista bitnim antropološkim osobinama ili karakteristikama pojedinaca i grupa ljudi.

³ Pravilnika o načinu i rasporedu testiranja kandidata i sistemu bodovanja u procesu odabira policijskih službenika, broj 01-186/07 od 07.03.2007. godine, kao i izmjene i dopune broj 01-533/10 od 08.07.2010. godine i broj 01-162/11 od 11.02.2011. godine

matičnom Fakultetu. Ukupan uzorak je homogeniziran u odnosu na polnu pripadnost sa 101 studentom muškog i 65 studenata ženskog pola.

Grafikon 1. Prikaz uzorka ispitanika u odnosu na pol

Uzorak varijabli

Uzorak varijabli za procjenu bazičnih motoričkih sposobnosti studenata definisan je setom od ukupno pet testova za procjenu motoričkih sposobnosti⁴. Identičan set varijabli koristi se pri selekciji i prijemu u procesu odabira za prijem policijskih službenika u Upravu policije Ministarstva unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo - čin mlađi inspektor. Set testova čine slijedeće manifestne varijable:

1. Sklekovi,
2. Trbušnjaci,
3. Skok u dalj iz mjesta,
4. Kuper test 12 minuta i
5. Trčanje na 100 metara (sprint).

Opis testova za procjenu motoričkih sposobnosti

Sklekovi za žene (sklekovi sa koljena), početni položaj ispitanika je u kleku, ruku položenih na pod u ravni ramena. Noge su ispružene, tako da se tlo dodiruje samo dlanovima i nožnim prstima. Tijelo je u istoj ravni sa koljenima, bokovima, ramenima i ušima. Iz ovog početnog položaja koljena treba spustiti na pod. Stopala trebaju biti u zraku (desetak centimetara iznad tla), a gležnjevi prekriveni (unakrsno). Test je uspješno izvršen kada se ispitanik iz početnog položaja, savijajući ruke spusti prsa prema tlu (sklek), i istim načinom, opružajući ruke se vrati u početni položaj. Pri ovom pokušaju ne smije se dohvatati tlo (treba se spustiti 5 cm od udaljenosti tla). Sklekovi se izvode bez prekida koji ima karakter odmora. Test se izvodi do „otkaza“ (nemogućnost daljnjeg pravilnog izvođenja testa). Ocjenjuje se broj pravilno izvedenih sklekova.

Sklekovi za muškarce, početni položaj ispitanika je upor ležeći prednji položaj ležanja na trbuhu). Noge ispružene, tako da tlo dodiruje samo dlanovima ruku (koje su postavljene u širini ramena) i nožnim prstima. Tijelo je u istoj ravni sa koljenima, bokovima, ramenima i ušima. Test je uspješno

⁴ Kada se govori o motoričkim mjerjenjima, uobičajeno je da se koristi termin "motoričko testiranje", "motorički test" ili samo "test". Pojam "test" se poistovjećuje sa pojmom "mjerni instrument". On se odnosi na bilo koje sredstvo ili način koji se koristi da izazove odgovore (reakcije) na osnovu kojih se čovjekovo ponašanje dovodi sa nečim u neakve relacije. (Hadžikadunić, Šuvalija, i Barjaktarević. 2013)

završen kada ispitanik iz početnog položaja, savijajući ruke spusti prsa prema tlu (sklek), i istim načinom, opružajući ruke, se vrati u početni položaj. Pri ovom pokušaju ne smije se dohvatiti tlo (treba se spustiti 5 cm od udaljenosti tla). Sklekovi se izvode bez prekida koji ima karakter odmora. Test se izvodi do „otkaza“ (nemogućnost daljnjeg pravilnog izvođenja testa). Test se ocjenjuje, tako što se broje pravilno izvedeni sklekovi.

Trbušnjaci (podizanje trupa iz ležećeg stava), početni položaj ispitanika je ležeći na leđima, sa koljenima savijenim pod uglom od 90 stepeni, stopalima raširenih u širini kukova i savijenih ruku sa dlanovima ukrštenim na zatiljku. Test je uspješno izvršen kada se ispitanik iz početnog položaja podigne u sjedeći stav, grudima dohvatajući nadkoljenu. Test se izvodi kontinuirano bez prekida koji ima karakter odmora. Test se izvodi od „otkaza“ (nemogućnosti daljnjeg pravilnog izvođenja testa). Ocjenjuje se broj pravilno izvedenih trbušnjaka.

Skok u dalj iz mjesta, početni položaj ispitanika je u stojećem stavu, stopalima raširenih u širini kukova, postavljenih iza odskočne linije, licem okrenut prema strunjači. Test je uspješno izvršen kada ispitanik sunožno (sa obadvije noge) skoči prema naprijed. Test se ocjenjuje, tako što se registruje dužina ispravnog skoka u centrimetrima od odskočne linije do onog stopala na strunjači koji je najbliži mjestu odraza. Test se smatra neispravnim ako ispitanik napravi dvostruki odraz (poskok) u mjestu prije skoka, ako prstima pređe rub linije, ako odraz nije sunožan, ako u sunožni položaj za odraz dođe dokorakom, pa taj dokorak poveže se odrazom, ako pri doskoku dodirne strunjaču rukama iza pete, ako pri doskoku sjedne. Svaki neispravan skok se ponavlja.

Kuperov test (Trčanje 12 minuta), početni položaj ispitanika je u stojećem položaju visokog starta dva metra iza startne linije. Na dogovoreni zvučni signal, ispitanici trče dionicu što duže mogu u vremenksom periodu od 12 minuta. Test je uspješno izvršen kada na štoperici istekne 12 (dvanaest) minuta, koji se označava dogovorenim zvučnim signalom. Ispitanici nakon zvučnog signala, ostaju na svojim mjestima do očitavanja i upisivanja rezultata. Rezultat se mjeri i upisuje sa tačnošću u metrima.

Sprint (trčanje dionice od 100 m) iz visokog starta, početni položaj ispitanika je u stojećem položaju visokog starta iza startne linije. Nakon znaka „pozor“ i startnog signala, ispitanik maksimalnom brzinom treba da pređe prostor između dvije linije koje su udaljene jedna od druge 100 metara. Test je uspješno izvršen, kada ispitanik grudima pređe ravninu ciljne linije. Ocjenjuje se vrijeme u stotim dijelovima sekunde od startnog signala do momenta kada ispitanik grudima prođe ciljnu liniju. Prilikom sprovođenja testa, ispitanik trči u patikama. Deset metara iza cilja u produžetku staze ne smije biti nikakvih prepreka koje bi omogućile slobodno istrčavanje ispitanika. U slučaju neispravnog starta (prestup ili istrčavanje prije znaka) starter poziva na ponovni start.

Kriterijski referentni indeksi motoričkih sposobnosti u procesu odabira za prijem policijskih službenika u Upravi policije Ministarstva unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo. (mlađi inspektor, muškarci i žene od 19-29 godina starosti)

U tabelama br.1. i br.2. prikazane su vrijednosti i način bodovanja za postignute rezultate u procjeni bazično motoričkih sposobnosti⁵ za prijem kandidata starosne dobi od 19 do 29 godina starosti u činu

⁵ U češćoj upotrebi je podjela motoričkih testova u odnosu na tzv. bazičnu i specifičnu motoriku čovjeka. Bazična motorika podrazumijeva prisutnost onih motoričkih sposobnosti koje ima svaki čovjek, a specifična one koje su rezultat relativno dužeg bavljenja nekim kineziološkim aktivnostima. Prema tome, testove za procjenu

mlađeg inspektora MUP-a Kantona Sarajevo, a posebno u odnosu na polnu pripadnost. Ove referentne, kriterijske vrijednosti definisane su Pravilnikom o načinu i rasporedu testiranja kandidata i sistemu bodovanja u procesu odabira policijskih službenika, član 19. (Službene novine Kantona Sarajevo, br.22/00-prečišćeni tekst, 15/02, 18/02 i 28/02).

Navedene vrijednosti su korištene u radu kao kriterijski set indeksa u procjeni motoričkog statusa studenata Fakulteta za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije.

Tabela br.1. Kriterijske vrijednosti za muškarce starosti od 19-29 godina (prema tabličnim vrijednostima MUP-a Kantona Sarajevo).

Trčanje na 100 metara	Trčanje 12 minuta Kuperov test	Skok u dalj iz mjesta	Podizanje trupa Trbušnjaci do otkaza	Sklekovi	Bodovi
12,0	3200	280	42	50	10
12,5	3000	275	40	48	9
13,0	2800	270	37	46	8
13,3	2600	260	35	44	7
13,6	2400	250	32	40	6
13,8	2200	240	29	35	5
14,0	2000	230	26	30	4
14,3	1800	220	23	27	3
14,6	1600	210	21	24	2
15,0	1400	200	19	20	1

Tabela br.2. Kriterijske vrijednosti za žene starosti od 19-29 godina (prema tabličnim vrijednostima MUP-a Kantona Sarajevo).

Trčanje na 100 metara	Trčanje 12 minuta Kuperov test	Skok u dalj iz mjesta	Podizanje trupa Trbušnjaci do otkaza	Sklekovi	Bodovi
15,0	2800	240	36	40	10
15,5	2600	230	34	38	9
16,0	2400	220	32	36	8
16,3	2200	210	30	34	7
16,6	2000	200	28	30	6
16,8	1800	190	26	25	5
17,0	1600	180	26	20	4
17,3	1400	170	20	17	3
17,6	1200	160	18	14	2
18,0	1000	150	15	10	1

motoričkih sposobnosti za potrebe kandidata koji ulaze u policijsku strukturu možemo generalno podijeliti u dvije grupe: za procjenu bazičnih motoričkih sposobnosti i za procjenu specifičnih motoričkih sposobnosti. (Hadžikadunić, Švalija, i Barjaktarević. 2013)

Analiza i diskusija rezultata

U skladu sa latentnim motoričkim strukturama⁶, analiza i diskusija rezultata urađena je po pripadnosti manifestnih varijabli u odnosu na koeficijent genetske uslovljenosti, pa su logički-racionalno utvrđivani kauzaliteti brzine i eksplozivne snage (test trčanja na 100 metara i skok u dalj iz mjesta), repetitivne snage (sklek upor i podizanje trupa do otkaza), te na kraju, izdržljivost, testom za procjenu trčanja 12 minuta (Kuperov test).

Na osnovu realiziranog postupka testiranja motoričkih sposobnosti ispitanika urađena je analiza i predikcija rezultata u odnosu na bodovne vrijednosti referentnih kriterijskih varijabli za prijem kandidata u procesu odabira za prijem policijskih službenika u Upravi policije Ministarstva unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo. Navedena analiza je urađena po svakom pojedinačnom testu, a u odnosu na polnu pripadnost uzorka i u skladu sa Članom 19. Pravilnika o načinu i rasporedu testiranja kandidata i sistemu bodovanja u procesu odabira policijskih službenika. U manifestnom prostoru motoričkih sposobnosti, analizirani su rezultati za procjenu latentnih vrijednosti brzine kao općeg faktora, eksplozivne snage donjih ekstremiteta, opće izdržljivosti, repetitivne snage trupa, ruku i ramenog pojasa, eksplozivne snage donjih ekstremiteta,. U tabeli br.3. prikazani su rezultati testiranih vrijednosti motoričkog prostora- testa za procjenu brzine-trčanje na 100 metara, a u odnosu na polnu pripadnost.

Tabela br. 3 Prikaz rezultata testa trčanja na 100m za muškarce (M) i žene (Ž).

Test 100m sprint (M)				Test 100m sprint (Ž)			
B	N	P	SUM	B	N	P	SUM
10	5	4,95%	81,19%	10	1	1,54%	53,85%
9	8	7,92%		9	1	1,54%	
8	4	3,96%		8	2	3,08%	
7	14	13,86%		7	4	6,15%	
6	5	4,95%		6	3	4,62%	
5	7	6,93%		5	1	1,54%	
4	4	3,96%		4	5	7,69%	
3	6	5,94%		3	8	12,31%	
2	4	3,96%		2	5	7,69%	
1	25	24,75%		1	5	7,69%	
0	19	18,81%	18,81%	0	30	46,15%	46,15%
SUM	101		100,00%	SUM	65	100,00%	100,00%

Analizom tabele br.3., a koja se odnosi na postignute rezultate za procjenu latentne dimenzije brzine kao opšteg faktora, a manifestnom varijablom za procjenu brzine trčanja na dionici od 100 metara, prikazani su postignuti rezultati ispitanika. Pod pojmom brzina podrazumijeva se sposobnost izvođenja pokreta ili kretanja maksimalno mogućom brzinom za date uslove, pri čemu se pretpostavlja da spoljašnji otpor nije veliki i da aktivnost ne traje dugo, kako ne bi došlo do zamora. Ova sposobnost je u velikoj mjeri genetski determinisana (zavisi od urođenih predispozicija 95%. (Kukulj, 2006).

Sa obzirom na ovu činjenicu, a na osnovu rezultata dobijenih testiranjem studenata, može se konstatovati da je nešto manje od pet posto muškaraca (4,95%) ispitanika uspjelo ostvariti

⁶ Klasičan racionalan pristup problemu motoričkih sposobnosti uglavnom se sastojao u određivanju motoričkih faktora, koji su definisani kao latentne motoričke strukture odgovorne za virtualno beskonačan broj manifestnih motoričkih reakcija. (Zaciorski 1975).

maksimalni broj bodova u ovom testu. Međutim, ovaj podatak i nije od velike važnosti, ali otvara mogućnosti špekulacija o dominantnosti kandidata sa drugih Visokoškolskih ustanova, koji su već pri upisu na studij prošli selekcionu postupak koji se zasniva na procjeni motoričkih sposobnosti i koji tokom studija kontinuirano i dominantno razvijaju vlastite biomotoričke potencijale. Ono što može biti zabrinjavajuće, jeste podatak da kod ispitanika muškog pola skoro svaki peti nije uspio postići minimalni rezultat, a time bi u potpunosti bio eliminiran iz dalje procedure testiranja. Ono što predstavlja još veći negativni trend jeste činjenica da kod ispitanika ženskog pola skoro polovina ili 46,15% nije zadovoljilo minimalne kriterije za dalji selekcijski postupak u procesu odabira kandidata za prijem policijskih službenika u Upravi policije Ministarstva unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo. Ova konstatacija otvara mogućnost rasprave valjanosti selektivnih postupaka kandidata pri prijemu na Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije. U narednoj, tabeli br.4., prikazani su rezultati Kuperovog testa - trčanja 12 minuta, a u odnosu na polnu pripadnost ispitanika. Uvidom u tabelu može se konstatovati da su postignuti rezultati kod pripadnika oba pola, u granicama predviđenim za postizanje bodova, odnosno sa vrlo malim procentom eliminacije kandidata kod ovog testa. Kod pripadnika muškog pola broj kandidata koj je ispunio generalne uvjete za bodovanje u Kuper-testu je preko 98%, a kod ispitanica je taj broj i veći i iznosi 98,46%. Vrlo mali broj ispitanika oba pola nije uspjelo ispuniti minimalne zahtjeve za bodovanje (ispod 2%). Uvidom u ostale ostvarene rezultate testa trčanja u trajanju od 12 minuta (Kuper test) vidljivo je da su veće vrijednosti ostvarenih rezultata u testu takve da isu u prilog prethodnoj konstataciji da studenti ostvaruju kvalitetnije rezultate testova za procjenu motoričkih sposobnosti kod kojih je nizak stepen genetske uslovljenosti, odnosno onih koje studenti trenaznom tehnologijom mogu razvijati i usavršavati. Izdržljivost je sposobnost vršenja rada unaprijed zadatim intenzitetom, bez smanjenja efikasnosti, a osnovna karakteristika u ispoljavanju izdržljivosti odnosi se na suprostavljanje zamoru. Određena je prije svega, nasljeđem, ali spoljašnji faktori imaju svog udjela i to od 20-30%. (Kukulj, 2006).

Tabela br. 4 Prikaz rezultata testa trčanja 12 minuta (Kuper) za muškarce (M) i žene (Ž).

Test Trčanje 12 minuta (Kuper)				Test Trčanje 12 minuta (Kuper)			
B	N	P	SUM	B	N	P	SUM
10	0	0,00%	98,02%	10	0	0,00%	98,46%
9	5	4,95%		9	1	1,54%	
8	16	15,84%		8	1	1,54%	
7	31	30,69%		7	9	13,85%	
6	28	27,72%		6	11	16,92%	
5	7	6,93%		5	22	33,85%	
4	7	6,93%		4	11	16,92%	
3	5	4,95%		3	5	7,69%	
2	0	0,00%		2	4	6,15%	
1	0	0,00%		1	0	0,00%	
0	2	1,98%		1,98%	0	1	
SUM	101	100,00%	100,00%	SUM	65	100,00%	100,00%

Postupcima testiranja motoričkih sposobnosti, procijenjena je i motorička sposobnost studenata u prostoru latentne dimenzije eksplozivne snage donjih ekstremiteta testiranih kroz manifestnu varijablu skok u dalj iz mjesta. Eksplozivna snaga podrazumjeva opštu, kvalitativnu sposobnost, karakterističnu za one pokrete koji zahtevaju ispoljavanje značajnih nervno- mišićnih naprezanja u što kraćem

vremenskom intervalu sa ciljem da se izvrši konkretan motorički zadatak (pomjeranje tjela u prostoru ili djelovanje na neki objekat iz okoline). Koeficijent urođenosti eksplozivne snage iznosi 0,80 (Marković, Bogdanović, 2009). Uvidom u rezultate koji su prezentirani u tabeli br.5. evidentan je porast ispitanika oba pola koji ne ispunjavaju niti minimalne uvjete za bodovanje, odnosno ovim testom bi bili diskvalificirani iz dalje procedure testiranja bazičnog motoričkog prostora. Iz tabele je evidentno da svaki peti ispitanik ne ispunjava minimalne uvjete za bodovanje (18,81%), a kod ispitanica taj procenat je i veći, odnosno skoro 33% ispitanica ne ispunjavaju minimalne uvjete za bodovanje. U zoni visokih bodovnih vrijednosti testa je vrlo malo ostvarenih rezultata. Ovaj pokazatelj nam ide u prilog konstatacije da selekcija studenata kriminalistike, kriminologije i sigurnosnih studija, prilikom upisa na Fakultet, nije vršena u prostoru motoričkih sposobnosti koje su visoko genetski uslovljene. Vrlo slični rezultati su dobijeni i kod latentne dimenzije eksplozivne snage manifestnim testom trčanja na dionici 100 metara.

Tabela br.5. Prikaz rezultata testa skok u dalj iz mjesta za muškarce (M) i žene (Ž).

Test Skok u dalj iz mjesta (M)				Test Skok u dalj iz mjesta (Ž)			
B	N	P	SUM	B	N	P	SUM
10	0	0,00%	81,19%	10	0	0,00%	67,69%
9	2	1,98%		9	0	0,00%	
8	5	4,95%		8	0	0,00%	
7	8	7,92%		7	1	1,54%	
6	6	5,94%		6	3	4,62%	
5	15	14,85%		5	7	10,77%	
4	17	16,83%		4	11	16,92%	
3	12	11,88%		3	9	13,85%	
2	13	12,87%		2	12	18,46%	
1	4	3,96%		1	1	1,54%	
0	19	18,81%	18,81%	0	21	32,31%	32,31%
SUM	101	100,00%	100,00%	SUM	65	100,00%	100,00%

U tabeli br.6. prikazani su rezultati testa za procjenu latentne dimenzije repetitivne snage, i to testom podizanje trupa do otkaza (trbušnjaci). Repetativna snaga označava sposobnost dugotrajnog rada u kojem je potrebno savladati opterećenje koje nije veće od 75% maksimalnog, pri čemu se izvode brzi i uzastopni pokreti. Ova motorička sposobnost je određena prije svega, nasljeđem, ali spoljašnji faktori imaju svog udjela i to od 20-30%. (Kukulj, 2006). S obzirom da repetitivna snaga nije visoko genetski limitirana i nema visok koeficijent urođenosti, a što je bio slučaj sa brzinom, vidljivo je da skoro svi ispitanici oba pola, zadovoljavaju ovaj kriterij (muškarci 99%, a žene 98,46%). Ovaj podatak ide u prilog konstataciji da kontinuiranim tjelesnim aktivnostima značajno možemo utjecati na poboljšanje ove motoričke sposobnosti, te da ova dimenzija ne predstavlja limitirajući faktor pri prijemu studenata Fakulteta za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije u policijske službe.

Tabela br.6. Prikaz rezultata testa podizanje trupa do otkaza za muškarce (M) i žene (Ž).

Test Podizanje trupa do otkaza (M)				Test Podizanje trupa do otkaza (Ž)			
B	N	P	SUM	B	N	P	SUM
10	79	78,22%	99,01%	10	27	41,54%	98,46%
9	2	1,98%		9	19	29,23%	
8	6	5,94%		8	1	1,54%	
7	3	2,97%		7	3	4,62%	
6	2	1,98%		6	6	9,23%	
5	8	7,92%		5	5	7,69%	
4	0	0,00%		4	0	0,00%	
3	0	0,00%		3	1	1,54%	
2	0	0,00%		2	1	1,54%	
1	0	0,00%		1	1	1,54%	
0	1	0,99%		0,99%	0	1	
SUM	101	100,00%	100,00%	SUM	65	100,00%	100,00%

Rezultati posljednjeg testa u bateriji za procjenu motoričkih sposobnosti se odnose na test repetitivne snage ruku i ramenog pojasa. Manifestnom varijablom sklek upor, prikazani su rezultati u tabeli br.7. Ova motorička sposobnost spada u red niže genetske uslovljenosti, odnosno ista se može trenažnim tehnologijama razvijati i usavršavati, isto kao i repetitivna snaga trbušne muskulature. Vrijednosti ovog testa su vrlo heterogeni. Naime, može se pretpostaviti da se radi o uzorku sa vrlo različitim navikama u oblasti sportske kulture.⁷ Drugim riječima, postoji određeni (manji) broj studenata motorički vrlo superiornih kod oba pola (oko 25% muškaraca i oko 15% žena), ali i onih koji ne mogu ispuniti minimalne uvjete (oko 15% muškaraca i žena). Razlozi ove konstatacije vjerovatno leže u činjenici da, iako izgledom predstavlja prostu motoričku kretanju, sklek upor (sklekovi), je sa aspekta kretne složenosti vrlo komplicirana motorička aktivnost. Pri testiranju repetitivne snage ovim testom, vrijednost testa se definira samo korektno izvedenim sklekovima, te je vjerovatno i zbog toga ovako raspršena frekvencija rezultata.

⁷ Sportskom kulturom se smatra dio kulture, poseban oblik kulture i predstavlja zbir sveukupnih društvenih dostignuća u stvaranju i korištenju specijalnih sredstava u cilju unapređenja zdravlja i razvoja ljudskih sposobnosti i osobina koje su u skladu sa potrebama društvene zajednice i interesima savremenog čovjeka. Najvažniji index stepena razvoja sportske kulture, dostignuća u sportskoj kulturi, jeste dostignuti nivo zdravlja, svestrani razvitak psihomotornih osobina, sportski kvalitet i prodor sredstava sportske kulture u svakodnevni život ljudi svih struktura, cjelokupnog stanovništva. (Hadžikadunić, Turković i Tabaković. 2013.)

Tabela br.7. Prikaz rezultata testa sklekovi za muškarce (M) i žene (Ž).

Test Sklekovi (M)				Test Sklekovi (Ž)			
B	N	P	SUM	B	N	P	SUM
10	13	12,87%	84,16%	10	0	0,00%	84,62%
9	8	7,92%		9	9	13,85%	
8	4	3,96%		8	1	1,54%	
7	1	0,99%		7	1	1,54%	
6	8	7,92%		6	2	3,08%	
5	11	10,89%		5	6	9,23%	
4	15	14,85%		4	11	16,92%	
3	5	4,95%		3	3	4,62%	
2	7	6,93%		2	11	16,92%	
1	13	12,87%		1	11	16,92%	
0	16	15,84%		15,84%	0	10	
SUM	101	100,00%	100,00%	SUM	65	100,00%	100,00%

ZAKLJUČAK

Ovo istraživanje nudi osnovne informacije o motoričkom statusu studenata u odnosu na njihovu mogućnost prijema u policijske strukture Ministarstva unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo. Sa obzirom da Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije, prvenstveno školuje i osposobljava kadrove za potrebe policijskih i drugih sigurnosnih agencija, rezultati dobijeni ovim istraživanjem, prije svega mogu biti aplikativni sa aspekta evaluacije referentnih kriterijskih tablica koje se koriste za bodovanje potencijalnih kandidata za prijem u policijske strukture Ministarstva unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo. Direktna primjenjivost rezultata istraživanja jeste i mogućnost evaluiranja studijskih programa Fakulteta, odnosno priprema studenata za obavljanje poslova policijskih službenika. Istraživanje može biti korisno i u postupcima, procedurama i selekciji kandidata za prijem na Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije, a na način da se izvrši pred selekcija studenata prema studijskim smjerovima, a što bi značilo da kandidati u odnosu na motorički status budu usmjereni na pojedine studijske smjerove, tj. kriminalistike, kriminologije ili sigurnosnih studija. Također, na kraju, rezultati istraživanja mogu biti korisni pri definisanju strateških odrednica pri selekciji ljudskih resursa i potencijala u odnosu na obavljanje specifičnih policijskih zadataka, jer kada govorimo o primjenjivosti motoričkih testova u selekciji ljudskih resursa i potencijala za potrebe policije, moramo naglasiti da je njegova primjenjivost veoma beznačajna, ako nije poznat model policijskih aktivnosti. Bez modela policijskih aktivnosti, nije moguće izvršiti adekvatan odabir, odnosno selekciju potencijalnih kandidata, jer nije poznato kakav "materijal" treba uzeti u postupak. Da bi se moglo očekivati ostvarivanje policijskih strategija neophodno je definirati klaster, odnosno homogene grupe u odnosu na složenost policijskih zadataka. Kako bismo uspješno izvršili selekciju kadrova za potrebe policije, moramo izvršiti strukturalnu analizu motoričkog djelovanja pripadnika policije i na temelju toga napraviti model pojedinih policijskih organizacijskih struktura. Drugim riječima, neophodno je kreirati više referentnih tablica za različite policijske sektore (specijalne policijske jedinice, sudska policija, saobraćajna policija, kriminalistička policija, opći poslovi i sl.). Ovo istraživanje nudi prostor za optimalizaciju i evaluaciju trenutnog postupka prijema kandidata u policijske strukture Ministarstva unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo.

LITERATURA

1. Zaciorski (1975). Fizička svojstva sportiste. Savez za fizičku kulturu jugoslavije. Beograd, 1975.
2. Šoše, H. i Rađo, I. (1998). *Mjerenje u kineziologiji*. Sarajevo: Fakultet za fizičku kulturu.
3. Pravilnik o načinu i rasporedu testiranja kandidata i sistemu bodovanja u procesu odabira policijskih službenika, broj 01-186/07 od 07.03.2007. godine
4. Marković, Ž., Bogdanović, Z. (2009). Uticaj vančasovnih aktivnosti na motoričke sposobnosti učenica srednjoškolskog uzrasta. UB. Boka. Zbornik radova: Teorijski, metodološki i metodički aspekti fizičkog vaspitanja. Beograd: Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja.
5. Malacko, J., Rađo, I. (2004). nove tehnologije u sportu. Fakultet sporta i tjelesnog odgoja. Sarajevo.
6. Kukolj, M. (2006). Antropomotorika. Beograd: Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja.
7. Hadžikadunić, A., Turković, S., Tabaković, M.(2013). Teorija sporta sa osnovama tjelesnih aktivnosti specijalne namjene. Univerzitetski udžbenik. Fakultet sporta i tjelesnog odgoja. Sarajevo.2013.
8. Hadžikadunić, A., Šuvalija, M., Barjaktarević, J. (2013). Selekcija ljudskih resursa i potencijala za potrebe policije primjenom psiho-motoričkih testova. Kriminalističke teme. Časopis za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije. XIII, Broj 3-4, str.107-124.
9. Hadžikadunić, A. i Turković, S. (2013). Selekcija ljudskih resursa za potrebe policije primjenom bazično motoričkih testova. Treća međunarodna konferencija »Sportske nauke i zdravlje. Panevropski Univerzitet 15.03.2013. godine. Banjaluka.

Upute za autore

SPORTSKI LOGOS (ISSN 1512-875X) je naučno – stručna publikacija Nastavničkog fakulteta Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru, koja objavljuje izvorne naučne i stručne radove iz kineziologije, sporta, tjelesnog i zdravstvenog odgoja, plesa, kineziološke rekreacije, sportske medicine, psihologije sporta, sociologije sporta, filozofije sporta, historije sporta, sportskog treninga, biomehanike, kineziterapije i menadžmenta u sportu.

Za sve radove se pretpostavlja da su isključivo podneseni naučnoj i stručnoj publikaciji SPORTSKI LOGOS, ukoliko nije drugačije navedeno, i ne smiju biti objavljeni ranije osim u formi sažetka. Svi autori trebaju sudjelovati u radu, kako bi mogli preuzeti javnu odgovornost za sadržaj, autentičnost i istinitost podataka.

Radovi trebaju biti napisani u MS WORD editoru teksta, font Times New Roman 11, ne bi trebali prelaziti 8 stranica s dvostrukim proredom, uključujući tablice, ilustracije i upute. Treba biti štampan jednostranično s veličinom margina (2,5 cm). Tablice, grafikoni i ilustracije su redoslijedom označeni (npr.: *Tabela 1- Vrijednosti motoričkih sposobnosti...*) u tekstu i slijede redoslijed teksta. Pravila pisanja radova podrazumijevaju sljedeće:

Naslovna stranica: Naslov stranice pruža podatke o svim autorima, uključujući prezime, ime, zvanje, kompletne adresa, kontakt telefon i e-mail.

Druga stranica: Na drugoj stranici se nalazi sažetak ne duži od 200 riječi. Sažetak treba biti kratak i sveobuhvatan. Sadržaj sažetka treba jasno opisati problem, cilj rad, uzorak, metode istraživanja, zaključke i implikacije. Sažetak treba biti napisan na engleskom i bosanskom jeziku.

Ključne riječi: Navesti do 5 ključnih riječi, riječi opisuju sadržaj rada, trebaju biti napisane na engleskom i bosanskom jeziku.

Tekst rada: Tekst bi trebao sadržati sljedeća poglavlja - Naslove: Uvod, Metod rada (uključujući uzorak, varijable, instrumentarij, metode istraživanja i metode obrade podataka), Rezultati, Diskusija, Zaključak i Reference. Sve stranice trebaju biti numerirane, počevši sa naslovnom stranicom.

Uvod: Definirati problem, predmet i cilj istraživanja, te povezati svrhu istraživanja sa relevantnim doprinosima prethodnih istraživanja.

Metode rada: Metode rada sadrže detaljan opis istraživanja sa precizno navedenim: uzorkom ispitanika, uzorkom varijabli, pojavom ili objektom opservacije – istraživanja, te instrumentarijem i postupkom istraživanja. Sve statističke metode trebaju biti navedene, a također i sve druge neuobičajeno korištene statističke metode trebaju u potpunosti biti opisane i navedene u literaturi.

Rezultati: Obuhvaćaju rezultate istraživanja.

Diskusija: Podrazumijeva usporedbu rezultata rada sa prethodnom objavljenim referencama. Potrebno je povezati zaključke sa ciljem rada, te pritom izbjegavati izjave i zaključke koji ne proizlaze iz rada. Ukoliko je rasprava relativno kratka, onda treba dati prednost kombinaciji sa prethodnim poglavljem Rezultata. Isto važi za dijelove Rezultati i Zaključak.

Tablice: Sve tablice trebaju biti numerirane sa kratkim naslovima koji opisuju njihov sadržaj. Tablice trebaju biti referirane u glavnom tekstu rada. Sve tablice trebaju biti jednostavne i sa podacima koji ne trebaju biti duplicirano navedeni u tekstu.

Ilustracije: Svaka ilustracija treba biti označena sa brojem prema njihovom položaju u tekst manuskripta, trebaju biti visoke kvalitete, rezolucije i jasne za dalju ediciju. Veličina ilustracije treba biti veća nego što će biti u završnoj štampanoj formi.

Reference: Reference u tekstu trebaju biti navedene prema APA sistemu (pogledati: Priručnik za objavu Američkog psihološkog društva. IV izdanje, pogledati također na: <http://www.apa.org>).

Papir radova i diskete:

Poslati jedan štampani primjerak rada na papiru i isti priložiti u elektronskoj formi (Word). Uredništvo zadržava konačnu odluku o publikaciji članka. Radovi se ne vraćaju. Radovi koji nisu napisani prema uputama se vraćaju autoru radi uređivanja. Prijavljeni radovi bit će ocijenjeni putem anonimne recenzije sa najmanje dva nezavisna ocjenjivača. Ocjena rada bit će dostavljena anonimno autoru, te u slučaju potencijalnog prihvatanja, članak će biti vraćen autoru radi korekcije.

Svi radovi trebaju se poslati na sljedeću adresu poštom ili lično:

Nastavnički fakultet Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru
Za Sportski logos
USRC „Midhat Hujdur Hujka“, 88 104 Mostar,
Bosna i Hercegovina.
e mail: damir.djedovic@unmo.ba

Instructions for authors

SPORTSLOGOS (ISSN 1512-875X) is a scientific and professional publications of Teachers Faculty of the University „Džemal Bijedić“ of Mostar, which publishes original scientific and professional papers in kinesiology, sports, health and physical education, dance, kinesiological recreation, sports medicine, sports physiology, sport psychology, sociology of sport, philosophy of sports, history of sports, sports training, biomechanics, physical training, and management in sport.

For all manuscript are assumed to be exclusively submitted to the scientific and professional publication SPORTS LOGOS, unless otherwise stated and may not be published previously except in abstract form. All authors should participate in the work, in order to take public responsibility for the content and authenticity.

The manuscript should be written in MS Word text editor, font Times New Roman 11, shall not exceed 8 pages, double spaced, including tables, illustrations and instructions. It should be printed on one side with large margins (2.5cm). Tables, graphs and illustrations are indicated in the order (eg: Table 1 -Values of motor skills...) with in the text and follow the order of the text. Writing rules for manuscripts include the following:

Title page: Title page provides information about all authors, including name, first name, graduation, complete address, phone number and e mail.

Second page: The second page is a abstract not exceeding 200 words. The abstract should be short and comprehensive. The content of the abstract should clearly describe the problem, purpose, sample, research methods, conclusions and implications. The summary should be written in English and Bosnian.

Keywords: Do not specify more than 5 words, words describing the content of the paper should be written in English and Bosnian.

The text of manuscript: The text should contain the following sections-Headings: Introduction, Methods (including sample, variables, instruments and research methods), Results, Discussion, Conclusion, and References. All pages should be numbered, starting with the title page. No need to put the figures and tables in the text.

Introduction: Defining the problem, the object and purpose of research and research related to other relevant contributions of previous research.

Methods: Methods contains a detailed description of the research to accurately stated: the sample, the object of observation-research and research instruments and procedures. All statistical methods should be mentioned, as well as any other unusual statistical method used should be fully described and mentioned in the literature.

Results: Include research findings.

Discussion: Implies the results of paper comparison with previously published references. It is necessary to link the conclusions with the aim of the work, and there by avoid statements and conclusions that do not arise from work. If discussion is relatively brief, it should give priority combine with the previous section results. The same applies to the result and conclusion.

Tables: All tables should be numbered with a brief title describing their contents. Tables should be referenced in the main text of the manuscript. All tables should be simple and the information that should not be duplicated in the text above.

Illustrations: Each illustration should be marked with the number according to their position in the text of manuscript. Illustrations should be of high quality, resolution and clear for further edition. Size of illustrations should be larger than what would be the final printed form.

References: References in the text need to be listed by the APA system (see: Handbook for the publication of the American Psychological Association. For the citation, see also: <http://www.apa.org>).

Paper manuscripts and diskettes:

Send a printed copy of the manuscript on paper and enclose the same in electronic form (Word). The Editorial Board reserves the final decision on publication of the article. Manuscripts are not returned. Manuscripts which do not follow instructions are returned to the author for editing.

Reported manuscripts will be assessed through an anonymous review by at least two independent assessors. Rating manuscript will be submitted anonymously to the author, and in case of potential acceptance, articles will be returned to the author for correction.

All manuscripts need to be sent to the following address by mail or in person:
 Teachers Faculty of the University "Džemal Bijedić" of Mostar
 For Sports logos
 USRC "Midhat Hujdur Hujka, 88 104 Mostar,
 Bosnia and Herzegovina.
 e mail: damir.djedovic@unmo.ba

CONTENT

Adi Palić, Nijaz Skender, Adnan Ademović DIAGNOSIS MORPHOLOGICAL AND MOTOR STATUS OF CHILDREN AGED 13-14 YEARS	4
Drago Tešanović, Dragana Lazić LANGUAGE IN SPORT	12
Drago Tešanović, Dragana Lazić, Sanja Geratović, Danijela Panić, Ljiljana Mitrović ASSESSMENT AND EVALUATION OF STUDENT (ART, MUSIC AND PHYSICAL) IN PRIMARY SCHOOL, WITH RESPECT TO THE EVALUATION OF MATHEMATICS AND MOTHER TONGUE, WITH THE AIM OF MOTIVATING AND STUDENT PROGRESS	20
Nedžad Vuk LEVELS OF PARTICIPATION OF SECONDARY SCHOOL CITY OF MOSTAR SCHOOL SPORTS COMPETITIONS ORGANIZED BY THE SPORTS FEDERATION CITY OF MOSTAR	33
Senad Turković, Admir Hadžikadunić, Muhamed Tabaković, Rijad Novaković THE PREDICTIVE VALUE OF MOTOR ABILITIES IN STUDENTS SCREENING AND SELECTION OF STAFF FOR THE MINISTRY OF THE INTERIOR - SARAJEVO CANTON	40
Instructions for authors	51